

RAPORT

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

NOWE UZBROJENIE ROSJI – PROPAGANDA, UZUPEŁNIANIE BRAKÓW CZY WYZWANIE DLA NATO?

WARSZAWA
WRZESIEŃ 2015

ANNA MARIA DYNER

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH

Nowe uzbrojenie Rosji
– propaganda, uzupełnianie braków
czy wyzwanie dla NATO?

Anna Maria Dyner

Warszawa, wrzesień 2015

© Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2015

Redakcja i korekta
Katarzyna Staniewska

Redakcja techniczna
Dorota Dołęgowska

ISBN 978-83-64895-55-5 (pdf)

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
ul. Warecka 1a, 00-950 Warszawa
phone (+48) 22 556 80 00, fax (+48) 22 556 80 99
pism@pism.pl, www.pism.pl

Spis treści

Executive Summary	4
Streszczenie	5
Wstęp	7
Rozdział 1. Wojska Powietrzno-Kosmiczne i Wojska Rakietowe Strategicznego Przeznaczenia	9
Rozdział 2. Lotnictwo	12
Rozdział 3. Wojska lądowe	15
Rozdział 4. Marynarka Wojenna	18
Wnioski	23
Aneks	25

Executive Summary

In recent years, Russia has intensified work on new types of weapons for all parts of its Armed Forces. By introducing the new weapon types, Russia wants to base its strength not only on its nuclear forces, which in many cases is completely ineffective as a deterrent, but also on conventional forces.

This goal has resulted in the need to replace obsolete equipment and has been financed by the economic prosperity of the country, thanks mainly to high oil prices. With the higher inflows to the country's budget, Russian authorities managed to increase funds for rearmament. The current economic crisis, however, and in particular the fall in the price of crude oil, the sales of which form the base revenue of Russia's budget (amounting to about 45%), may result in a loss of funding for the rearmament programmes. The plans may be further limited by technological deficiencies in Russia's military industry, exacerbated by sanctions introduced by the EU and U.S. in response to Russia's actions in Ukraine and which prevent the acquisition of Western technology, especially military-grade electronics. In the short- and medium-term perspectives, Russia's financial problems may result in the need to select priority technologies and choose between the armed forces that will be equipped first. Considering the amount of new equipment introduced by Russia and ongoing research projects on new types of weapons, the most important is the Russian Air and Space Forces, as well as its Strategic Rocket Forces. The country will also invest in weapons for ground troops and naval aviation. A number of changes will also affect the navy, but in this case the reason is mainly the poor technical condition of Russian Federation assets.

Russia's armed forces play an important role in its foreign policy and military power has become one of the main instruments for the pursuit of political goals, both internally and internationally. Thus, Russia is increasing its military potential to be able to actively shape the situation in its international environment. In 2014 and for the first time since the end of the Cold War, Russia came into confrontation with NATO countries (especially with the U.S.), and thus security issues, primarily military security, are treated by the Russian authorities as particularly important. Therefore, regardless of the deteriorating economic situation, Russia will continue to treat military expenditures as a priority. The structural problems of the military industry and economic downturn, however, will mean that the entry into service of most of the new weapons, which currently are in the design phase or in tests, may be delayed by several years. This will mean that for the next few years the capabilities of Russia's armed forces will remain unchanged, if not lowered, and overall they won't be a qualitatively or quantitatively new challenge for NATO. However, in the medium- and long-term perspective, Russian forces are likely to receive a variety of modern weapons. From the Russian perspective this means that the period of transition given more pessimistic assumptions may be about 10 years, and thus until 2025. In the long term, the development of Russia's military capabilities will be a challenge not only for NATO but also for Russia's neighbours, especially China.

Streszczenie

W ostatnich latach Rosja zintensyfikowała prace nad nowym uzbrojeniem dla wszystkich rodzajów swoich sił zbrojnych. Było to rezultatem zarówno konieczności wymiany przestarzałego radzieckiego sprzętu, jak i dobrej koniunktury gospodarczej, spowodowanej wysokimi cenami ropy naftowej. Dzięki znacznym wpływom do budżetu oraz optymistycznym prognozom dochodów udało się uzyskać dodatkowe środki na przebrojenie. Obecny kryzys gospodarczy, a zwłaszcza spadek cen na surowce naturalne, które stanowią podstawę (ok. 45%) dochodów budżetowych Rosji, może się jednak niekorzystnie odbić na realizowanych w tym państwie programach zbrojeniowych. Mogą one zostać ograniczone także przez braki technologiczne rosyjskiego przemysłu zbrojeniowego, pogłębione jeszcze wskutek sankcji, uniemożliwiających pozyskiwanie zachodnich technologii, zwłaszcza elektroniki wojskowej. W krótkiej i średniej perspektywie problemy finansowe prawdopodobnie przełożą się na konieczność wyboru priorytetowych technologii i tych rodzajów sił zbrojnych, które mają zostać doposażone w pierwszej kolejności. Biorąc pod uwagę ilość nowego sprzętu oraz trwających programów badań nad nowymi typami broni, najważniejsze dla Rosji pozostaną Wojska Powietrzno-Kosmiczne i Wojska Rakietowe Strategicznego Przeznaczenia. Rosjanie będą również inwestować w broń dla wojsk lądowych i lotnictwa. Zmiany obejmą też Marynarkę Wojenną, ale w tym przypadku wymuszone są przede wszystkim złym stanem technicznym jednostek. Wprowadzając nowe rodzaje uzbrojenia, Rosja będzie zatem chciała oprzeć swoją siłę nie tylko na broni nuklearnej, której potencjał odstraszenia w wielu przypadkach jest całkowicie nieefektywny ze względu na przestarzały sprzęt, lecz także na siłach konwencjonalnych.

Jednocześnie siły zbrojne nadal odgrywają kluczową rolę w polityce zagranicznej Rosji, niejako z braku innych źródeł jej atrakcyjności dla partnerów międzynarodowych. Wzrost potencjału wojskowego ma jej zatem pozwolić na aktywne kształtowanie sytuacji w jej otoczeniu międzynarodowym, zarówno w wymiarze negatywnym, w funkcji swoistego „straszaka”, jak i pozytywnym, zapewniającym bezpieczeństwo sojusznikom Moskwy. W 2014 r. po raz pierwszy od zakończenia zimnej wojny Rosja znalazła się *de facto* w stanie konfrontacji z państwami NATO (zwłaszcza Stanami Zjednoczonymi), co sprawiło, że kwestie bezpieczeństwa – przede wszystkim wojskowego – są dla rosyjskich władz szczególnie istotne. Tym samym, niezależnie od pogarszającej się koniunktury gospodarczej, wydatki zbrojeniowe wciąż traktowane są przez Moskwę priorytetowo. Jednak problemy strukturalne przemysłu zbrojeniowego w Rosji oraz dekoniunktura gospodarcza będą oznaczały, że wejście do służby większości rodzajów uzbrojenia, które znajduje się obecnie w fazie projektów czy testów, może się opóźnić przynajmniej o kilka lat. Spowoduje to, że w najbliższych latach zdolności bojowe sił zbrojnych Rosji pozostaną na niezmiennym – o ile nie mniejszym – poziomie. Jednak później rosyjskie siły zbrojne najpewniej otrzymają nowoczesne rodzaje broni, obecnie prezentowane jedynie na paradach wojskowych i targach jako makiety, prototypy lub serie przedprodukcyjne. Z rosyjskiego punktu widzenia najtrudniejszy będzie zatem okres przejściowy, który w pesymistycznych założeniach może potrwać około dziesięciu lat, mniej więcej do 2025 r. W długiej perspektywie rozwój rosyjskich zdolności wojskowych będzie zatem stanowił wyzwanie dla NATO, choć także dla sąsiadów Rosji, zwłaszcza Chin.

Wstęp

Państwowy plan przebrojenia Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej został przyjęty w 2010 r. jako integralna część reformy armii, zapoczątkowanej w 2008 r. przez ówczesnego ministra obrony Anatolija Sierdiukowa. Koszt przebrojenia oszacowano wówczas na 700 mld dol. i w ramach tej kwoty założono, że do 2020 r. siły zbrojne otrzymają ogromny zastrzyk nowoczesnego uzbrojenia: 56 dywizjonów systemów przeciwlotniczych i przeciwrakietowych S-400, 10 dywizjonów systemów obrony powietrzno-kosmicznej S-500, 600 nowych i 400 zmodernizowanych samolotów różnych typów, 1000 śmigłowców, 100 okrętów wojennych, 11 000 jednostek sprzętu pancernego, 14 000 samochodów wojskowych, w tym platformy gaśnicowe Armata, Kurganec-25 oraz platformę kołową Bumierang, na bazie których mają powstać całkowicie nowe systemy broni pancernej. Zmodernizowane miały zostać również środki walki radioelektronicznej. Priorytetem stało się unowocześnienie sił jądrowych, w tym produkcja nowego bombowca strategicznego oraz atomowych okrętów podwodnych, nośników rakiet międzykontynentalnych¹.

Zgodnie z tymi, imponującymi swoją skalą, założeniami w ostatnich latach Rosja zintensyfikowała prace nad nowym uzbrojeniem dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Nie oznacza to jednak, że w najbliższym czasie będzie je wprowadzać bez problemów. Na przeszkodzie mogą bowiem stać: kryzys gospodarczy skutkujący spadkiem dochodów państwa, brak dostępu do zachodnich technologii spowodowany sankcjami, a także strukturalne ograniczenia zdolności wytwórczych własnego przemysłu.

Trzeba jednak podkreślić, że Rosja jest czwartym (wg innych źródeł trzecim²) państwem pod względem wielkości budżetu na cele wojskowe, choć bardzo daleko jej do zajmujących pierwsze miejsce Stanów Zjednoczonych (zob. Aneks). Niemniej, niezależnie od trudności, z jakimi zmagają się Rosja (w tym roku wydatki na obronność spadną o ponad 5%³), IHS Jane's przewiduje, że budżet wojskowy tego państwa wzrośnie z 57 mld dol. w 2011 r. do 108 mld dol. w 2020 r.⁴ Co ciekawe, większość Rosjan (53%) popiera zwiększenie wydatków obronnych ich państwa, nawet jeśli miałyby to zahamować rozwój gospodarczy, choć równocześnie 58% obywateli twierdzi, że Rosja powinna być silna przede wszystkim gospodarczo, a dopiero potem militarnie⁵.

Niniejszy raport stara się pokazać nowe rodzaje uzbrojenia, które do sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej weszły w ostatnich latach, lub których debiut zapowiadany jest w najbliższej przyszłości. Informacje techniczne ograniczono do niezbędnego minimum, gdyż przedmiotem analizy nie są charakterystyki poszczególnych rodzajów sprzętu, ale pokazanie, w jakie rodzaje uzbrojenia Rosja inwestuje najwięcej, z jakimi problemami się zmagają, i jakie będzie to miało konsekwencje nie tylko dla jej zdolności bojowych, ale również dla państw sąsiednich. Dla porządku należy dodać, że oznaczenia w tekście zastosowano zgodnie z nomenklaturą rosyjską, a nie natowską.

¹ A.M. Dwyer, *Modernizacja rosyjskiej armii zbyt ambitna dla przemysłu*, „Biuletyn PISM”, nr 29 (1266), 20 marca 2015 r., www.pism.pl/files/?id_plik=19400.

² Więcej: *SIPRI Military Expenditure Database*, www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/milex_database.

³ C. Caffrey, *Russia cuts 2015 defence spending*, IHS Jane's 360, 15 czerwca 2015 r., www.janes.com/article/52309/russia-cuts-2015-defence-spending.

⁴ R. Czulda, *Cena bezpieczeństwa*, „Polska Zbrojna” 2015, nr 9 (833), s. 88. Patrz też: T. Nurkin, *Analysis: Declining US military spending pressures defence contractors*, IHS Jane's 360, 19 września 2014 r., www.janes.com/article/43346/analysis-declining-us-military-spending-pressure-defence-contractors.

⁵ *Economy and defence*, Levada-Center, www.levada.ru/eng/economy-and-defense / *Ekonomika i oborona*, Liewada-Centr”, www.levada.ru/21-07-2015/ekonomika-i-oborona. Badanie przeprowadzono w lipcu 2015 r.

Rozdział 1.

Wojska Powietrzno-Kosmiczne i Wojska Raketowe Strategicznego Przeznaczenia

Wojska Powietrzno-Kosmiczne powstały w 2015 r. z połączenia Sił Powietrznych i Wojsk Kosmicznych, a dyżur bojowy rozpoczęły 1 sierpnia. Wraz z Wojskami Raketowymi Strategicznego Przeznaczenia (RWSN) i morskim komponentem strategicznych sił jądrowych stanowią one o sile rosyjskiego odstraszania jądrowego i tym samym mają priorytet w planie modernizacji. Przekłada się to na zwiększenie finansowania prac nad modernizacją systemu antyrakietowego, systemem wczesnego ostrzegania o ataku raketowym oraz nowymi strategicznymi raketami balistycznymi⁶.

Modernizacja sił jądrowych była koniecznością, zwłaszcza że w latach 90. siły zbrojne Federacji „cierpiały na skrajne niedofinansowanie, dlatego nie przeciwdziałano m.in. błyskawicznemu kurczeniu się liczby okrętów podwodnych uzbrojonych w międzykontynentalne pociski balistyczne, dramatycznie zmalała też liczba sprawnych bombowców strategicznych. Przerwano również prace nad nową generacją broni jądrowej i jej nosicieli, zapoczątkowane pod koniec istnienia ZSRR, pomimo że niektóre programy z tego zakresu były bardzo zaawansowane, a inne niemal ukończone”⁷. Do kwestii technologicznych doszły jeszcze problemy logistyczne, związane z łańcuchem dostaw części i serwisowaniem rakiet – wcześniej odbywało się to w obrębie jednego państwa, czyli Związku Radzieckiego. W ostatnich latach Rosjanie dążą do tego, aby uniezależnić się, zwłaszcza w zakresie sił strategicznych, od państw takich jak Ukraina (gdzie serwisowana była m.in. rosyjska rakiet balistyczna dalekiego zasięgu RS-20 Wojewoda), co częściowo im się już udało.

Najcięższym z opracowywanych obecnie pocisków jest Sarmata – międzykontynentalna rakiet balistyczna mająca przenosić 10 głowic indywidualnie naprowadzanych, z różną kolejnością uwalniania. Zastąpi ona RS-20 Wojewodę (w tej chwili Rosja dysponuje 46 raketami tego typu⁸). Jej waga ma wynosić ok. 100 ton, a zasięg 10 000 km. Jest więc o połowę lżejsza od poprzedniczki⁹, co będzie się wiązało z koniecznością modernizacji silosów, przystosowanych obecnie do parametrów Wojewody. Pierwsze próby pocisku zapowiedziano na 2015 r. Oznacza to, że jeśli program nie ulegnie zakłóceniom, RWSN otrzyma go najwcześniej za pięć lat, choć według planu rakiety Wojewoda mają zostać wycofane do 2019 r.

W ostatnich latach do służby weszła natomiast międzykontynentalna rakiet balistyczna bazowania lądowego RS-24 Jars. Pierwsze odpalenie tych pocisków nastąpiło w 2007 r., a ich pierwszy pułk rozpoczął dyżur bojowy w 2011 r. Rakiet ta może przenosić trzy–cztery naprowadzane indywidualnie głowice bojowe, a faza jej aktywnego lotu (startowa) została skrócona do minimum – tak aby utrudnić jej wyśledzenie. W służbie jest obecnie ok. 50 rakiet RS-24¹⁰.

Rosjanie zakończyli również prace nad mniejszą międzykontynentalną raketą balistyczną RS-26 Rubież, która powstała na bazie RS-24 Jars. Rakiet ta ma maksymalny zasięg 11 000 km i może przenosić do czterech głowic. Do wyposażenia RWSN ma ona wejść w końcu roku 2015 lub w połowie 2016. Testy RS-26 oraz wprowadzenie rakiety R-500 (więcej w rozdziale o siłach lądowych) skrytykowały Stany Zjednoczone, zarzucając Rosji, że ta łamie traktat INF

⁶ Więcej: I. Safronow, *Kosmiczeskaja karta*, „Kommiersant Wlast’”, www.kommersant.ru/doc/2773027.

⁷ T. Szulc, *Nowe rosyjskie strategiczne rakiety balistyczne*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 3, s. 37–36.

⁸ *Russian strategic nuclear forces – Current status*, <http://russianforces.org/current>. Można też znaleźć informacje, że w służbie jest ich 52: „Sataninskoje” nasljedije: nowaja balisticzeskaja rakiet Rossii otriezwit Ameriku, „Tieleradiokompanija Zwiezda”, 21 grudnia 2014 r., <http://tvzvezda.ru/news/forces/content/201412211221-lyyt.htm>.

⁹ A. Bałagin, *Woorużennyje siły połucziat tiażełuju rakietu „Sarmat” w 2018 godu*, „Russkoje orużyje”, 21 kwietnia 2015 r., www.rg.ru/2015/04/21/sarmat-site-anons.html. Por. T. Szulc, *op. cit.*, s. 37–38.

¹⁰ *Russian strategic nuclear forces – Current status*, *op. cit.*

o likwidacji rakiet pośredniego i średniego zasięgu, zakazujący posiadania rakiet o zasięgach od 500 km do 5000 km¹¹.

Nadal trwają natomiast testy pocisku balistycznego dalekiego zasięgu Buława, przeznaczonego do okrętów podwodnych projektu 955 Borej. Początkowo miał być wzorowany na pocisku bazowania lądowego Topol-M. Jednak w trakcie prób Buława uległa tylu awariom, że nieomal zrezygnowano z jej produkcji, a początkowy projekt został mocno zmodernizowany. Ostatecznie masa startowa Buławy wynosi 36,8 ton, a jej maksymalny zasięg to 8000 km. Rakieta będzie przenosiła od sześciu do dziesięciu głowic jądrowych¹². Rosja powróciła również do pomysłu wykorzystywania kolejowych wyrzutni rakiet międzykontynentalnych i planuje stworzyć system o nazwie Barguzin, dla którego bazą mają być rakiety RS-24 Jars lub Buława.

Do służby weszły za to dwie wersje przenoszonej przez podwodne okręty atomowe projektu 667 BRDM Delfin rakiety R-29RMU2 – Siniewa i Łajner. Powrót do modernizacji rakiet R-29RMU2 wymusiły problemy z programem Buława, dzięki czemu w 2007 r. na uzbrojenie weszły pociski R-29 RMU2 Siniewa, a w 2011 r. rozpoczęto produkcję R-29RMU2.1 Łajner. Te ostatnie otrzymały ulepszony układ kierowania, a ich zasięg (w zależności od rodzaju głowicy) wynosi 8300–11 500 km¹³.

Równocześnie trwają prace nad unowocześnieniem systemu obrony przeciwrakietowej w celu zintegrowania jej z obroną przeciwlotniczą. Trzonem tego systemu będzie przeciwlotniczo-rakietowy system S-500, uzupełniany przez S-300W i S-400, które mogą zwalczać niektóre klasy pocisków balistycznych. Maksymalny zasięg rakiet S-500 ma wynieść 600 km, a pojedynczy system rakietowy będzie zdolny do namierzenia i zniszczenia nawet dziesięciu celów jednocześnie. Na wyposażenie jednostek kompleks trafi najwcześniej w 2016 r.

W ostatnich latach zmodernizowany został też system obrony antybalistycznej Moskwy (A-135), w ramach którego nie tylko unowocześniono główną stację radiolokacyjną, ale także przetestowano nowe silniki dla rakietowego jądrowego pocisku antybalistycznego krótkiego zasięgu 53T6¹⁴. Jest on przeznaczony do zwalczania głowic balistycznych w ostatniej, terminalnej fazie lotu balistycznego. Zasięg tej rakiety wynosi 60 km, a maksymalna wysokość zwalczania obiektów to 45 km. Równocześnie trwają prace nad nowym systemem obrony przeciwrakietowej rosyjskiej stolicy – A-235 (OKR Nudol). Jego bazą mają zostać albo zmodernizowane rakiety 53T6, albo S-300W. Prawdopodobnie w ramach tego systemu opracowywana jest również mobilna stacja radiolokacyjna¹⁵. Ponadto od 2009 r. na terenie Rosji trwa rozmieszczanie stacji radiolokacyjnych systemu wczesnego ostrzegania o ataku rakietowym RLS Woroneż-M, o promieniu wykrywania i śledzenia celów 6000 km¹⁶. Do 2020 r. mają one zastąpić radzieckie stacje radiolokacyjne wczesnego ostrzegania o ataku rakietowym starszych typów.

Warto też zaznaczyć, że Rosjanie nadal prowadzą badania nad bronią hipersoniczną. Zainaugurowano je jeszcze w latach 80. XX w., a wrócono do nich w pierwszej dekadzie XXI w. Od 2010 r. testowany jest pojazd oznaczony jako Ju-71. W przeciwieństwie do amerykańskiego odpowiednika (HGV) ma on zostać uzbrojony w głowicę jądrową i być przenoszony przez pociski balistyczne typu Sarmata. Samosterujące pojazdy hipersoniczne mają być środkiem odstraszania

¹¹ Patrz: I. Safronow, „Rubież” zarubieżnogo primienienija, „Kommiersant”, <http://kommersant.ru/doc/2694449>.

¹² T. Szulc, *Nowe rosyjskie...*, op. cit., s. 40.

¹³ Patrz: *ibidem*, s. 38–40.

¹⁴ Patrz: *ibidem*, s. 32–33.

¹⁵ S. Jufieriew, *Sistiem PRO A-235 (OKR „Nudol”), „Wojennoje obozrienije”*, 14 maja 2015 r., <http://topwar.ru/74866-sistema-pro-a-235-okr-nudol.html>. Por. T. Szulc, op. cit., s. 34–35.

¹⁶ *Radiolokacionnyje stancii dalniego obnaruzienija „Woroneż-M”, „Woroneż-DM” i „Witim”, „Wojenno-tiechniczeskij sbornik Bastion”*, http://bastion-karpenko.narod.ru/voroneg-DM_kaliningrad_01.html

i odpowiedzią na amerykańskie systemy przeciwrakietowe. W rosyjskich planach są też prace nad hipersonicznym pociskiem rakietowym o napędzie strumieniowym¹⁷.

W ostatnich latach Rosja zintensyfikowała prace nad nowymi rodzajami uzbrojenia dla tego najważniejszego, z jej punktu widzenia, rodzaju sił zbrojnych, co jest konieczne do zachowania równowagi strategicznej z USA, postrzeganej przez Rosję jako jeden z wyznaczników jej mocarstwowości¹⁸. Odpowiada to zapisom rosyjskiej doktryny wojskowej mówiącej o konieczności utrzymywania potencjału jądrowego i kluczowym znaczeniu broni tego typu dla przetrwania państwa oraz zachowania jego suwerenności i integralności terytorialnej.

Na rozpoczęcie prac nad nowymi wielogłowicowymi raketami bazowania lądowego miało też wpływ wygaśnięcie układu START II, który zakazywał produkcji pocisków tego typu. Część projektów (Sarmata, broń hipersoniczna) była odpowiedzią na amerykański system obrony rakietowej, natomiast system Barguzin powstał w wyniku rosyjskich obaw związanych z amerykańskimi systemami precyzyjnego rażenia, a zwłaszcza prototypowym Prompt Global Strike (PGS). Wojska powietrzno-kosmiczne są również tym rodzajem sił, których przebrojenie jest priorytetem, stąd też ewentualne redukcje środków przeznaczonych na ten cel będą najmniejsze.

Trzeba jednak podkreślić, że wprowadzanie do służby nowych rodzajów uzbrojenia jest przede wszystkim zabiegiem mającym zastąpić starzejący się arsenał rakiet z głowicami jądrowymi. I tylko w tym kontekście można mówić o zwiększeniu strategicznego potencjału Rosji. Rosja nie zamierza wychodzić z układu Nowy START z 2010 r., ustanawiającego limity ilościowe na strategiczną broń jądrową, ponieważ – oprócz negatywnych konsekwencji politycznych – stworzyłoby to zbyt dużą presję na jej przemysł obronny i siły zbrojne. Odpowiedzią na rozwój amerykańskiego systemu obrony przeciwrakietowej będzie nie tyle wzrost liczby głowic jądrowych i środków ich przenoszenia, ile doskonalenie technologiczne ofensywnych środków rażenia, zdolnych przełamać amerykańską obronę podczas uderzenia odwetowego. Czynnikiem warunkującym wykonanie zadań stawianych przed siłami jądrowymi będzie także skuteczny system wczesnego ostrzegania o ataku rakietowym, w tym odtworzenie jego satelitarnego składnika, który w ostatniej dekadzie uległ znacznej degradacji i prawdopodobnie nie zapewnia Rosji wystarczającej świadomości sytuacyjnej.

¹⁷ P. Henski, *Hipersoniczny wyścig zbrojeń*, „Lotnictwo” 2015, nr 8, s. 27.

¹⁸ Por. R. Śmigieński, *Osierocona armia. Założenia polityki obronnej oraz Siły Zbrojne Federacji Rosyjskiej w latach 1992–2004*, Trio, Warszawa 2006, s. 90.

Rozdział 2. Lotnictwo

Siły Powietrzne Federacji Rosyjskiej 1 sierpnia 2015 r. weszły w skład Wojsk Powietrzno-Kosmicznych, niemniej, z uwagi na rodzaj posiadanego sprzętu, w raporcie zostały potraktowane oddzielnie. W rozdziale tym uwzględniono również maszyny latające w Marynarce Wojennej FR.

Rosjanie utrzymują swoje zaawansowane zdolności bojowe w zakresie lotnictwa strategicznego. Otrzymało ono zmodernizowane bombowce Tu-160¹⁹ (zakończenie ich unowocześniania planowane jest na 2019 r.²⁰) i Tu-95MS²¹ (w 2015 r. zawieszono loty tych ostatnich z powodu dwóch awarii, jakim uległy maszyny tego typu²²). Obecnie wojska lotnicze mają 15 sztuk Tu-160 i jeden zmodernizowany Tu-160M. Trwają prace nad Tu-160M2, który do seryjnej produkcji ma wejść w 2023 r. Zmodernizowano również Tu-95MS, dostosowując go do zewnętrznego podwieszania rakiet manewrujących Ch-101 i Ch-102. Ogranicza to co prawda zasięg samolotu z pierwotnych 10 500 km do 7000, ale ponieważ nowe pociski mają zasięg o 2000–2500 km większy niż rakiety Ch-55 (będące obecnie na wyposażeniu Tu-95MS), możliwe będzie ich odpalenie bez wchodzenia w zasięg obrony przeciwlotniczej potencjalnego przeciwnika. Pierwsze trzy zmodernizowane bombowce przekazano siłom powietrznym na przełomie 2014 i 2015 r., natomiast łącznie, w latach 2015–2016, unowocześnionych ma zostać 20 takich maszyn²³. Zgodnie z planem do 2018 r. modernizację przejdzie też 30 bombowców Tu-22M3 (do końca 2015 r. siły powietrzne Rosji powinny otrzymać ich 12)²⁴. Rosja kontynuuje także prace nad bombowcem strategicznym piątej generacji, którego zasięg ma wynieść 12 000 km. Początkowo jego wejście do służby planowano na 2020 r., ale proces ten opóźni się przynajmniej o trzy–pięć lat²⁵.

Najbardziej oczekiwanym spośród nowych samolotów jest myśliwiec piątej generacji T-50 (PAK-FA). Obecnie przechodzi on fazę testów, które mają się zakończyć w 2016 r., co oznacza, że maszyny te wejdą do służby najwcześniej w 2025 r.²⁶ Jak dotąd problem stanowi przede wszystkim konstrukcja silnika, co powoduje, że samoloty te korzystają teraz z silnika AL-41F1 przeznaczonego dla Su-35. Wyzwanie stanowi też opracowanie uzbrojenia dla tego samolotu – całkowicie nowych pocisków powietrze–ziemia, powietrze–powietrze oraz bomb kierowanych. W tym przypadku chodzi zarówno o ograniczenia finansowe, jak i o fakt, że część uzbrojenia jest w trakcie modernizacji i nie przeszła jeszcze wszystkich wymaganych testów²⁷. Co więcej, Ministerstwo Obrony FR zmniejszyło planowane w ramach Państwowego planu przebrojenia zakupy myśliwców T-50 z 52 do zaledwie 12 sztuk i dopiero po ich wejściu do służby zostanie określona wielkość docelowych zakupów (z informacji prasowych wynika też, że Indie wycofały się z pomysłu zakupu tego myśliwca²⁸). T-50 mają zastąpić Su-27, będzie to jednak długotrwały proces, nie tylko ze względu na problemy z produkcją T-50, ale przede wszystkim

¹⁹ W służbie jest ok. 15 sztuk, za: *Osnownyje woorużeniya WWS, WKO i MA RF*, <http://warfare.be/db/vvs/true/lang/rus/#1604>.

²⁰ *Głubokaja modiernizacija Tu-160 zawierszysia w 2019 godu*, TASS, <http://tass.ru/armiya-i-opk/1995823>.

²¹ W służbie jest ok. 58 sztuk, za: *Osnownyje woorużeniya WWS, WKO i MA RF*, *op. cit.*

²² Patrz: *Two Tu-95MS bombers lost in the last two months*, http://russianforces.org/blog/2015/07/two_tu-95ms_bombers_lost_in_th.shtml, oraz T. Wróbel, *Wyścig bombowców*, „Polska Zbrojna” 2015, nr 8 (832), s. 62.

²³ Więcej: P. Butowski, *Wystawa Armia 2015, Kubinka, 16–19 czerwca 2015*, „Lotnictwo” 2015, nr 8, s. 52.

²⁴ *Głubokaja modiernizacija Tu-160...*, *op. cit.*

²⁵ Patrz: T. Wróbel, *op. cit.*, s. 62.

²⁶ D. Litowkin, *Wozdusznyj boj Raptor s T-50: raskryta tajna nowiejszego rossijskiego istriebitiela*, „Tieleradiokompanija Zwiezda”, 15 kwietnia 2015 r., <http://tvzvezda.ru/news/forces/content/201504041654-uczy.htm>.

²⁷ Więcej: P. Butowski, *Co nowego w rosyjskim uzbrojeniu lotniczym?*, „Nowa Technika Wojskowa” 2014, nr 11, s. 58–62. Por. O. Odnokolenko, *PAK-FA budiet choroszo woorużen i opasien*, „Niezawisimoje wojennoje obozrieniye”, 21 sierpnia 2015 r., http://nvo.ng.ru/armament/2015-08-21/1_pakfa.html.

²⁸ *Dielj podriezajet krylja Moskwiye*, „Forbes Kazakhstan”, 12 sierpnia 2015 r., http://forbes.kz/news/2015/08/12/newsid_93930.

dlatego, że Su-27 (w różnych wersjach) stanowi podstawowy myśliwiec rosyjskich sił powietrznych – obecnie w służbie jest ok. 240 samolotów tego typu²⁹. W oczekiwaniu na T-50 rosyjskie siły powietrzne w najbliższych latach będą kontynuować zakupy bombowców Su-34 i myśliwców Su-35³⁰.

Ponadto w ostatnich latach zmodernizowano m.in.: wielozadaniowe samoloty bojowe Su-30 (Su-30SM). Wznowiono też plany produkcji lekkiego samolotu transportowego Ił-112W, który docelowo ma zastąpić An-26. Maszyna ta będzie zbudowana w całości z rosyjskich komponentów, a do seryjnej produkcji, po przejściu wszystkich niezbędnych testów, powinna wejść w 2019 r.³¹

W 2013 r. wojska lotnicze dostały nowoczesne śmigłowce szturmowe Mi-28N. Są one zmodernizowaną wersją konstrukcji, którą opracowano jeszcze pod koniec lat 80. Ponadto od 2010 r. lotnictwo otrzymuje wiropląty transportowo-bojowe Mi-35M³².

W najbliższym czasie rosyjskie lotnictwo dostanie również nowe uzbrojenie lotnicze. W 2009 r. wicepremier Siergiej Iwanow (który nadzorował wtedy przemysł zbrojeniowy) wśród sprzętu zamówionego przez Ministerstwo Obrony wymienił raketę manewrującą w wersji konwencjonalnej Ch-101 i jądrowej Ch-102. Pociski te mają długość 7,5 m i masę 2,4 tony. Poruszają się z prędkością ok. 200 m/s. W wersji z głowicą jądrową zasięg wynosi 5000 km, a z głowicą konwencjonalną jest o 1000 km krótszy. Trafiają w cel z dokładnością do 2 m. Rakieta Ch-102 jest także wyposażona w system samoobrony ze stacją aktywnych zakłóceń elektronicznych. Rosjanie najprawdopodobniej realizują również trzy programy lotniczych pocisków o zasięgu 1000–2000 km: poddźwiękowy Ch-SD, naddźwiękowy Ch-MC i hiperdźwiękowy GZ UR³³.

Dla podtrzymywania rosyjskich zdolności operacyjnych na morzach i oceanach ważny będzie również rozwój lotnictwa morskiego. Mimo że Francja zrezygnowała ze sprzedaży Rosji dwóch okrętów typu Mistral, Rosjanie nie przerwali prac nad śmigłowcem Ka-52K, który jest pokładowym wariantem bojowego wiroplątu Ka-52. Pierwsze cztery jednostki tego typu zostały zamówione w 2012 r. Od wersji podstawowej różni się on tym, że ma skrócony składany pylon (jest on również odchylany do tyłu) i składane łopaty wirnika. Ka-52K ma też cztery punkty podwieszenia uzbrojenia, czyli o dwa mniej niż Ka-52 w wersji podstawowej. Nie wiadomo jednak, czy prace nad budową śmigłowców tego typu ostatecznie nie zostaną zawieszono, gdyż Rosja posiada obecnie tylko jeden okręt projektu 1174 „Iwan Rogow”, zdolny do zabrania czterech wiroplątów desantowych Ka-29. Tym samym dalsza produkcja Ka-52K uzależniona jest od powodzenia programu budowy okrętów desantowych Lawina i Priboj³⁴.

Rosyjskie lotnictwo morskie wyraziło również ostatnio zainteresowanie jednostkami wcześniej przeznaczonymi jedynie na sprzedaż do Indii, jak śmigłowce pokładowe wczesnego ostrzegania i walki radioelektronicznej Ka-31R oraz wielozadaniowe myśliwce bazowania pokładowego MiG-29KR. Śmigłowce Ka-31R zostały zamówione w 2008 r. (pierwsze dwie maszyny oddano do użytku w 2012 r.). Kolejne są w produkcji, a pierwszy z nich ma zostać skończony w 2017 r. W ramach Państwowego planu przezbrojenia siły morskie do 2020 r. powinny dostać 12 sztuk tych wiroplątów. Jeśli chodzi o myśliwce MiG-29KR, rosyjska marynarka zamówiła w 2012 r. 20 jednomiejscowych MiG-29 KR i 4 dwumiejscowe MiG-29KUB. Do połowy 2015 r.

²⁹ *Osnownyje woorużeniya WWS, WKO i MA RF, op. cit.*

³⁰ Więcej: P. Butowski, *Wystawa Armia 2015...*, op. cit., s. 51.

³¹ *Legkij wojenno-transportnyj samolet Ił-112W budiet izgotawliwat'sia połnostju iz rossijskich komplektujuszczich*, „Nowosti WPK”, 31 sierpnia 2015 r., http://vpk.name/news/139428_legkii_voennotransportnyii_samolet_il112v_budet_izgotavlivatsya_polnostyu_iz_rossiiskih_komplektuyushih.html.

³² Por. R. Lipka, T. Smura, *Program modernizacji Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej – stan realizacji i perspektywy powodzenia*, „Pulaski Policy Papers”, s. 4.

³³ Więcej: P. Butowski, *Co nowego w rosyjskim uzbrojeniu lotniczym?*, op. cit., s. 55.

³⁴ P. Butowski, *Wystawa Armia 2015...*, op. cit., s. 48–49.

przekazano 10 jednomiejscowych i 4 dwumiejscowe samoloty tego typu. Myśliwce te docelowo mają zastąpić 14³⁵ Su-33 bazujących na pokładzie lotniskowca „Admirał Kuzniecowa”³⁶. W ostatnich latach zmodernizowano też samoloty zwalczania okrętów podwodnych Ił-38 (Ił-38SD) oraz Ił-38N³⁷.

Utworzono również Państwowe Centrum Bezpilotowej Awiacji, które będzie prowadziło szkolenia m.in. z obsługi dronów. W ciągu ostatniego roku wojsko otrzymało już ok. 180 zestawów bezzałogowców, a najnowsza zaprezentowana konstrukcja to Czirok – rozpoznawczo-szturmowy dron klasy MALE, którego rozpiętość skrzydeł wyniesie 10 m, maksymalny pułap 6 km, a zasięg 2500 km. Będzie on mógł przenosić ładunki o masie do 300 kg, w tym aparaturę do monitoringu, a także bomby, rakiety lub pociski precyzyjnego rażenia³⁸.

W zakresie zdolności lotniczych Rosjanie przede wszystkim modernizują posiadany już sprzęt lotniczy, a nie rozwijają nowe konstrukcje. Jest to wymuszone brakiem nowych projektów i świadczy przede wszystkim o chęci podtrzymania zdolności bojowych tradycyjnie bardzo rozwiniętego lotnictwa. Szczególne miejsce wśród modernizowanych samolotów zajmują jednostki należące do lotnictwa strategicznego. Mają one znaczenie nie tylko czysto obronne, jako nośniki bomb jądrowych, ale także propagandowe. Tu-95, zwane w klasyfikacji NATO niedźwiedziami („Bear”), w ostatnich miesiącach wielokrotnie zbliżały się do granic powietrznych państw Sojuszu na tyle blisko, że te zmuszone były podrywać pary swoich dyżurnych myśliwców. Nie dzieją się one bez przyczyny – ogólne wyeksploatowanie maszyn i brak odpowiedniego serwisu skutkują awariami. Działania lotnictwa strategicznego służą też testowaniu natowskich mechanizmów odpowiedzi (np. czasu reakcji), jak i propagandowemu pokazaniu rzekomych możliwości rosyjskich sił zbrojnych.

Zgodnie z rosyjskimi dokumentami strategicznymi lotnictwo ma być również wykorzystywane do wsparcia jednostek lądowych, i to nie tylko w regularnych działaniach zbrojnych, ale także w interwencjach sił szybkiego reagowania (w tym przypadku szczególne znaczenie mają nowoczesne śmigłowce) oraz w operacjach wywiadowczych.

Jednak zdolności rosyjskiego lotnictwa niestrategicznego do prowadzenia tego typu operacji są wprost uzależnione od tempa modernizacji posiadanego sprzętu, a to może maleć nie tylko ze względu na brak środków finansowych, ale przede wszystkim wskutek zachodnich sankcji, które uniemożliwiają import kluczowych komponentów awioniki z krajów UE.

³⁵ Siedem samolotów znajduje się w rezerwie.

³⁶ P. Butowski, *Wystawa Armia 2015...*, *op. cit.*, s. 49–50.

³⁷ Ogólnie Rosjanie mają wszystkich wersji Ił-38 w służbie ok. 65 sztuk, za: *Osnownyje woorużeniya WWS, WKO i MA RF*, *op. cit.*

³⁸ *Innowacjonnyj biespilotnik „Czirok” naczali gotowit’ k ispytatielnym poletam*, „Wzгляд”, 23 stycznia 2015 r., www.vz.ru/news/2015/1/23/725800.html.

Rozdział 3. Wojska lądowe

W najbliższych latach wojska lądowe czeka zarówno unowocześnienie uzbrojenia, jak i jego ujednoczenie. Jak dotąd formacje te dysponują bardzo dużą ilością różniącego się od siebie sprzętu, co powoduje kłopoty nie tylko z wyszkoleniem załóg, ale również z serwisowaniem i dostawami części zamiennych. Dlatego rosyjskie dowództwo zleciło stworzenie nowych konstrukcji, czego wynikiem jest ciężka gąsienicowa platforma Armata. Zastosowano w niej m.in. bardzo nowoczesne rozwiązania w zakresie ochrony pojazdu³⁹, a na jej bazie powstać mają m.in. czołg T-14, bojowy wóz piechoty (bwp) T-15 i ciężki transporter opancerzony⁴⁰. Oznacza to, że w wojskach pancernych, na poziomie operacyjnym, nadal będzie funkcjonował tandem czołg–bwp.

Czołg T-14 będzie miał załogę składającą się z trzech osób i zostanie wyposażony w armatę 2A82 kalibru 125 mm, przeznaczoną do niszczenia celów w odległości do 8 km. Zasięg czołgu wyniesie do 500 km, a maksymalna prędkość – 80–90 km/h⁴¹. Bwp T-15, oprócz załogi złożonej z trzech osób, będzie mógł przewozić ośmiu żołnierzy desantu. Podstawowym uzbrojeniem będzie armata 2A42 kalibru 30 mm⁴². Należy dodać, że żadne inne państwo uznawane za zbrojeniowego potentata nie prowadzi obecnie prac nad zupełnie nowym czołgiem podstawowym.

Jeśli chodzi o wyposażenie wojsk lądowych, to niezależnie od decyzji, że podstawowym czołgiem ma stać się T-14, Rosjanie nie zrezygnowali z produkcji i używania T-72B3, T-90M oraz T-90MA/MS. W przypadku tego ostatniego, jeśli znajdzie się nabywca zagraniczny, będzie to oznaczało dodatkowe obciążenie fabryki w Niżnym Tagile, która ma wytwarzać T-14. Do czasu rozpoczęcia seryjnej produkcji T-14 rosyjskie siły zbrojne będą kupować czołgi T-72B3 i T-90M, a także nadal inwestować w modernizację bwp BMP-2 i BMP-3.

Rosjanie pracują również nad innymi platformami uniwersalnymi – przegubową Arktik, lekką kołową BRDM-3 oraz lekką gąsienicową Kurganec, przeznaczoną dla bwp Kurganec-25 i dla transportera opancerzonego o tej nazwie. Kurganec-25 będzie zabierał trzy osoby załogi i ośmiu żołnierzy desantu, jego podstawowym uzbrojeniem będzie armata 2A42 kalibru 30 mm, natomiast maksymalna prędkość tego bwp wyniesie 80 km/h⁴³. Wojska lądowe mają – najprawdopodobniej w 2019 r. – otrzymać także: wyposażony w armatę 2A42 kalibru 30 mm (o zasięgu do 4 km) kołowy wóz piechoty Bumierang, o maksymalnej prędkości 100 km/h i zasięgu (bez uzupełniania paliwa) ok. 800 km⁴⁴, oraz armatohaubicę Koalicja-SW, która wykorzystuje nośnik armatohaubiczy 2S19 Msta-S, a donośność jej działa to 40 km. Załoga Koalicji-SW liczy trzy osoby (każda z nich dysponuje własnym włazem), a wieża – podobnie jak w czołgu

³⁹ Patrz: W. Gundarow, *Bronia kriejka, jesli ona iz kieramiki*, „Niezawisimoje wojennoje obozrienije”, 4 września 2015 r., http://nvo.ng.ru/nvoevents/2015-09-04/2_news030915.html.

⁴⁰ Patrz: T. Szulc, *Nowości moskiewskiej defilady zwycięstwa*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 6, s. 8–20.

⁴¹ „Armata” – pierwszy w mirie tank trzeciego poslewojennego pokolenija, http://vpk.name/file/img/armata_infograf.jpg.

⁴² *Tiażelaja BMP T-15 na baze unificirovannoj platformy „Armata”*, <http://warfiles.ru/show-80933-tyazhelaya-bmp-t-15-na-baze-unificirovannoy-platformy-armata.html>.

⁴³ *Triechmiernaja modiel pierspiektiwnoj rossijskoj BMP na baze unificirovannoj platformy „Kurganec-25”*, „Nowosti WPK”, 26 czerwca 2013 r., http://vpk.name/news/92019_trehmernaya_model_perspektivnoi_rossiiskoi_bmp_na_baze_unificirovannoi_platformy_kurganec25.html.

⁴⁴ T. Alimow, „Kurganec” i „Bumierang” pojduť w seriju w 2019 godu, „Russkoje orużije”, 30 kwietnia 2015 r., <http://rg.ru/2015/04/30/seriya-site-anons.html>; *Bronietransportier na platformie WPK-7829 „Bumierang”*, „Wojenno-techničeskij sbornik Bastion”, <http://bastion-karpenko.ru/boomerang>; *Czto predstavljajet soboj BTR-Bumierang?*, „Argumenty i fakty”, 30 kwietnia 2015 r., www.aif.ru/dontknows/file/chto_predstavlyajet_soboj_btr_bumerang.

T-14 – jest bezzałogowa. Podstawowym uzbrojeniem jest haubica 2A88 kalibru 152 mm⁴⁵. Do czasu uruchomienia produkcji Bumieranga podstawowym transporterem opancerzonym pozostanie BTR-82A⁴⁶. Tym samym Rosja konsekwentnie zwiększa potencjał swoich wojsk pancernych, a obok formowanej w bieżącym roku I Armii Pancernej Gwardii pojawiają się opinie o potrzebie sformowania II Armii Pancernej.

W kwietniu br. wydane zostało rozporządzenie o przyjęciu na uzbrojenie Sił Zbrojnych FR nowych wersji osobowo-ciężarowych pojazdów podwyższonej mobilności STS Skorpion-2 (do próbnej eksploatacji trafiły w 2010 r.), przystosowanych do transportu przez śmigłowce, co pozwoli wykorzystać je m.in. w formacjach specjalnych. Samochody te przewożą do ośmiu żołnierzy. Problemem może być jednak dość znaczny udział importowanych podzespołów w ich produkcji oraz ograniczone zdolności produkcyjne przedsiębiorstwa, które je wytwarza – ZAO Korporacja Zaszczita. Firma ta pracuje jeszcze nad dwoma pojazdami z rodziny Skorpionów – LSzA i LSzA-B. Oba wozy mogą przewozić do ośmiu żołnierzy, a ich maksymalny zasięg drogowy, na jaki pozwala zapas paliwa, wynosi 1000 km⁴⁷. Sądząc po tegorocznym zamówieniu, w rosyjskich siłach zbrojnych istnieje duże zapotrzebowanie na lekkie pojazdy terenowe i desantowo-szturmowe, które są wykorzystywane przede wszystkim przez jednostki specjalne. Pokazuje to, że za deklaracjami płynącymi z przyjętej w grudniu 2014 r. doktryny wojskowej FR⁴⁸, dotyczącymi wzmocnienia formacji tego typu, idą konkretne czyny. Jak dotąd trudno jest ocenić jakość nowych wozów bojowych, nie ulega jednak wątpliwości, że zbudowanie ich było możliwe dzięki zwiększonemu finansowaniu⁴⁹.

Jeśli chodzi o obronę przeciwlotniczą wojsk lądowych, to ostatnio zaprezentowane zostały trzy nowości: przenośny przeciwlotniczy zestaw rakietowy 9K333 Wierba, którego zasięg wynosi 500–6400 m, a maksymalny pułap 4500 m⁵⁰; Tor-M2DT przeznaczony do obrony powietrznej jednostek zmechanizowanych o zasięgu 16 km i pułapie 12 km, które mogą jednocześnie namierzać i zniszczyć cztery cele⁵¹; oraz Tor-M2, którego rakiety 9M9331 mają zasięg 16 km, pułap 12 km, a na wyrzutni znajdują się cztery rakiety (aczkolwiek są również wersje, które na wyrzutni mają osiem rakiet)⁵².

Natomiast brygady artylerii rakietowej w 2006 r. otrzymały pierwsze operacyjno-taktyczne kompleksy rakietowe Iskander. System ma trzy wersje: Iskander-M (z dwiema raketami 9M723 o zasięgu 280–500 km), Iskander-K (z dwiema raketami manewrującymi 9M728 o zasięgu 500 km lub raketami R-500, których zasięg wg niektórych źródeł wynosi 2000 km, co byłoby złamaniem układu INF z 1987 r.) oraz wersję eksportową Iskander-E (z dwiema raketami o zasięgu 280 km). Rakieta R-500 weszła do służby w 2009 r. i zgodnie z rosyjskimi informacjami jest niemożliwa do zestrzelenia⁵³. Systemy Iskander nie zostały jeszcze rozmieszczone w obwodzie kaliningradzkim (choć były tam relokowane na czas ćwiczeń). Jeśli to jednak nastąpi, to w zasię-

⁴⁵ Patrz: T. Szulc, *Nowości moskiewskiej defilady zwycięstwa*, *op. cit.*, s. 20, oraz *152-mm samochodnaja artillerijskaja ustanowka 2S35 „Koalicyja-SW”*, „Wojenno-techniczeskij sbornik Bastion”, <http://bastion-karpenko.ru/koalicia>.

⁴⁶ T. Szulc, *Wystawa Armija-2015 w Kubince*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 7, s. 17–21.

⁴⁷ M. Buslik, *Rodzina pojazdów STS-Skorpion*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 8, s. 46–47.

⁴⁸ Więcej: A.M. Dwyer, *Nowe kierunki transformacji rosyjskich sił zbrojnych*, „Biuletyn PISM”, nr 4 (1241), 12 stycznia 2015 r., www.pism.pl/files/?id_plik=19037.

⁴⁹ N. Bączyk, *Strzał wizerunkowy*, „Polska Zbrojna” 2015, nr 5 (829), s. 69. Patrz też: T. Szulc, *Przygotowania do moskiewskiej defilady zwycięstwa*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 5, s. 28–34.

⁵⁰ 9K333 „Wierba” – *pierienosnoj zienitnyj raketnyj kompleks*, Informacionnoje agentstwo Orużyje Rossii, www.arms-expo.ru/armament/samples/1241/68816.

⁵¹ *Zienitnyj raketnyj kompleks Tor-M2DT*, <http://otvaga2004.mybb.ru/viewtopic.php?id=1178#p570615>.

⁵² T. Szulc, *Wystawa Armija-2015 w Kubince*, *op. cit.*, s. 22. Patrz też: *Zienitnyj raketnyj kompleks „Tor-M2”*, „Wojenno-techniczeskij sbornik Bastion”, http://bastion-karpenko.narod.ru/Tor_M2.html

⁵³ *Nowyje rakiety „Iskander” sposobny priedolewat’ wsie sistemy PRO*, „RIA Nowosti”, 29 maja 2007 r., <http://ria.ru/society/20070529/66291229.html>.

gu tych rakiet znajdzie się niemal połowa terytorium Polski, całe terytorium Litwy, znaczna część Łotwy, a także wyspy szwedzkie Olandia i Gotlandia⁵⁴.

Wojsko otrzymało również ostatnio pierwsze zestawy indywidualnego wyposażenia żołnierza Ratnik, które po raz pierwszy zostały zaprezentowane na targach uzbrojenia MAK-2011. Jest to kompleks nowoczesnych środków ochrony osobistej, łączności, broni i amunicji, dostosowany do walki w różnych warunkach o dowolnej porze doby⁵⁵.

Rosjanie nie tylko nadal przywiązują dużą wagę do zdolności prowadzenia operacji lądowych, ale także zwiększają możliwości samoobrony zarówno wojsk zmechanizowanych, jak i indywidualnego żołnierza. Większość projektów rozpoczęto w latach 2010–2011, co było bezpośrednio związane z powstaniem nowego Państwowego planu przebrojenia, a pośrednio również z wysokimi cenami ropy naftowej, które zapewniały źródło finansowania dla przemysłu zbrojeniowego. Pozyskiwany stopniowo sprzęt będzie rozszerzał rosyjski potencjał w zakresie działań lądowych i interwencyjnych (w tym z użyciem sił szybkiego reagowania). Zwiększając możliwości bojowe sił lądowych (m.in. sił specjalnych), Rosja wzmacnia też swoje zdolności operacyjne w odniesieniu do konfliktów o niskiej intensywności. Jest to szczególnie ważne dla bezpośrednich sąsiadów tego państwa, zwłaszcza z obszaru poradzieckiego, gdyż sugeruje, że Rosja chce dysponować odpowiednimi narzędziami do interwencji w przypadkach różnego rodzaju wydarzeń politycznych i społecznych, ocenianych przez władze w Moskwie za sprzeczne z jej interesami.

Obok tendencji modernizacyjnych widoczne jest również dążenie do ujednoczenia posiadanego sprzętu, co ma znaczenie zarówno dla efektywności wyszkolenia żołnierzy (zwłaszcza poborowych), jak i dla serwisowania uzbrojenia i zdolności logistycznych (np. łatwiej można przystosować platformy kolejowe do przewożenia uzbrojenia jednego typu). Nowe rodzaje broni wzmocnią mobilność nie tylko jednostek pancernych, ale też pozostałych rodzajów wojsk lądowych.

Zwiększenie roli sił konwencjonalnych, zwłaszcza lądowych, idzie w parze z rosyjską doktryną wojskową, która przedstawia koncepcję niejądrowego powstrzymywania. Pod tym terminem Rosja rozumie utrzymywanie wysokiej gotowości bojowej sił konwencjonalnych w celu przeciwstawienia się ewentualnej agresji. Siły konwencjonalne mają także za zadanie obronić kraj przed konfliktami nowego typu, które mogą wykorzystywać asymetryczne środki i sposoby walki⁵⁶. Tym samym, w miarę posiadanych środków i zdolności modernizacyjnych, Rosjanie będą dążyli do jak największego wzmocnienia swoich sił lądowych, głównie ze względu na kontynentalne położenie państwa oraz liczne ogniska niestabilności w bezpośredniej bliskości swoich granic⁵⁷.

⁵⁴ S. Tichonow, *Nieulowimyj raketnyj mstitiel*, „Ekspert Online”, 27 stycznia 2014 r., <http://expert.ru/2014/01/27/neulovimyj-raketnyj-mstitiel>.

⁵⁵ *Russkije sołdaty iz buduszczezo: wsio o supersowriemiennoj ekipirowkie „Ratnik”, „Tieleradiokompanija Zwiezda”, 31 maja 2015 r., <http://tvzvezda.ru/news/forces/content/201505310850-ne0s.htm>.*

⁵⁶ A.M. Dyer, *Nowe kierunki transformacji rosyjskich sił zbrojnych*, op. cit. Patrz też: *Strategija nacionalnoj biezopasnosti Rossijskoj Fiedieracii do 2020 goda*, www.scrf.gov.ru/documents/99.html.

⁵⁷ Co więcej, najważniejsze radzieckie i rosyjskie wygrane kampanie wojenne były prowadzone na lądzie, a te z udziałem floty (wojna krymska, wojna rosyjsko-japońska, I wojna światowa) Rosjanie przegrywali. Za: *Gosudarstwiennyje programmy woorużenija Rossijskoj Fiedieracii: problemy ispołnienija i potencjał optimizacii. Analiticeskij dokład*, Centr analiza strategij i tiechnologij, 2015, www.cast.ru/files/Report_CAST.pdf.

Rozdział 4. Marynarka Wojenna

Przez lata Marynarka Wojenna (WMF) była najbardziej niedoinwestowanym rodzajem sił zbrojnych. Rosyjscy eksperci szacują wręcz, że tylko jedna czwarta z 215 rosyjskich okrętów wojennych może działać na otwartych morzach, a reszta jest w stanie brać udział jedynie w operacjach przybrzeżnych⁵⁸. Dopiero w ostatnich latach Rosjanie rozpoczęli szeroko zakrojone inwestycje mające na celu nie tylko unowocześnienie floty, ale przede wszystkim utrzymanie swoich zdolności do prowadzenia operacji morskich i oceanicznych.

W najbliższych miesiącach, z niemal dwuletnim opóźnieniem, do służby wejdą trzy jednostki zabezpieczenia logistycznego projektu 23120 Elbrus. Pierwsza z nich, przeznaczona dla Floty Północnej, została zwodowana w czerwcu br. Pozostałe dwie trafią do Flot: Czarnomorskiej i Oceanu Spokojnego. Początkowo pierwszy okręt miał wzmocnić Flotę Północną w 2014 r., a kolejne miały zostać dostarczone w latach 2015 i 2016. Załogę będzie stanowiło 27 marynarzy, ale maksymalnie można zaokrętować 50 osób. Głównymi zadaniami tych jednostek będą transport i udział w akcjach ratowniczych. Zasięg Elbrusa ma wynosić 5000 mil morskich (9260 km), a jego autonomiczność 60 dni⁵⁹.

Flotę Czarnomorską dodatkowo wzmocnią okręty podwodne projektu 636.3, które stanowią zmodernizowaną wersję Warszawianki i są przystosowane m.in. do przenoszenia torped, min i przeciwokrętowych pocisków kierowanych. Ich autonomiczność wynosi 45 dni. Maksymalna głębokość zanurzenia to 300 m, a załoga liczy 52 osoby⁶⁰. Pierwsze dwa – „Noworossijsk” i „Rostow-na-Donu” – weszły do służby w 2014 r., a trzeci z nich – „Staryj Oskoł” – wszedł w skład 4 Samodzielnej Brygady Okrętów Podwodnych 25 czerwca br. Na 2015 r. zapowiedziano też przyjęcie do służby okrętu „Krasnodar”, a w 2016 r. dwóch ostatnich – „Wielkiego Nowgoroda” i „Kołpina” (ich budowa rozpoczęła się w 2014 r.)⁶¹. Docelowo wszystkie mają bazować w Noworosyjsku, ale obecnie trwają tam jeszcze prace związane z tworzeniem niezbędnej infrastruktury.

Flota Bałtycka została wzmocniona trzema kutrami desantowymi projektu 21820 Diugon. Okręty „Denis Dawydow”, „Lejtienant Rimskij-Korsakow” i „Miczman Lermontow” bazują w Bałtyjsku i są zmodernizowaną wersją kutrów desantowych projektu 11770 Sierna. Załoga kutra tego typu liczy sześciu marynarzy, a jednostka może zabrać dwa czołgi, lub cztery transportery opancerzone, lub 140 ton ładunku. W tym roku Flota Bałtycka ma jeszcze otrzymać prototypowy trałowiec bazowy „Aleksandr Obuchow” projektu 12700 Aleksandrit. Okręt na zasięg 1500 mil morskich, a jego autonomiczność wynosi 10 dni. Załoga liczy 44 marynarzy, a w skład uzbrojenia wchodzi m.in. armata AK-306, trały OUKT-B, PKT-B i SzAT-U oraz zestawy wyrzutni przeciwlotniczych Igła. Ministerstwo Obrony FR zakontraktowało jeszcze trzy takie jednostki, które do służby mają trafić w latach 2016–2018⁶².

Rosja nadal ma jednak niedobór wielozadaniowych okrętów zdolnych do operowania w kanałach o niewielkiej głębokości, co jest szczególnie charakterystyczne dla akwenu Morza Bałtyckiego. W związku z tym w najbliższych latach Rosjanie wprowadzą do służby (głównie

⁵⁸ M. Bodner, *New Russian Naval Doctrine Enshrines Confrontation with NATO*, „The Moscow Times”, 27 lipca 2015 r., www.themoscowtimes.com/business/article/new-russian-naval-doctrine-enshrines-confrontation-with-nato/526277.html. Patrz też: T. Wróbel, *Zwrot na zachód*, „Polska Zbrojna” 2015, nr 9 (833), s. 98.

⁵⁹ A. N[itka], *Morskie wiadomości z kraju i ze świata. W Rosji zwodowano uniwersalny zaopatrzeniowiec*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 8, s. 78.

⁶⁰ *Admirałtiejskije wierfi*, http://admship.ru/?page_id=78.

⁶¹ M. Chała, A. Nitka, *IMDS 2015. Okręty duże i całkiem niewielkie*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 8, s. 87.

⁶² *Ibidem*, s. 87–89.

we Flocie Bałtyckiej, ale także w Czarnomorskiej i we Flotylli Kaspijskiej) kolejne kutry wielozadaniowe projektu 23370, które mogą być używane w akcjach poszukiwawczych i ratowniczych (w tym w zwalczaniu wycieków ropy), pracach podwodnych, działaniach przeciwpożarowych i medycznych. Załoga tych jednostek liczy trzy do pięciu osób⁶³. Flota Bałtycka otrzymała również okręt zwiadu projektu 18280 „Jurij Iwanow”, który ma zapewniać łączność i dowodzenie flotą, prowadzić walkę radioelektroniczną i nasłuch radiowy oraz śledzić komponenty amerykańskiej obrony przeciwrakietowej. Jego załogę może stanowić 120 osób, a jej zasięg wynosi 8000 mil morskich. Następna taka jednostka, zamówiona w 2013 r. – „Iwan Churs” – ma wejść do służby w 2016 r. Miejscem bazowania tych okrętów jest Petersburg⁶⁴.

Dla floty oceanicznej najważniejsze jest uzyskanie wielozadaniowych fregat projektu 22350 – będą to jednostki pierwsze w swojej klasie, zaprojektowane w całości po upadku ZSRR. Pierwsza z nich, „Admirał Flota Sowieckiego Sojuza Gorszkow”, wejdzie do służby jesienią 2015 r., z niemal trzyletnim opóźnieniem. W sumie jednostek tego typu rosyjska marynarka wojenna ma otrzymać sześć⁶⁵, choć w Państwowym planie przebrojenia przewidziano ich aż osiem do 2020 r. Podstawowym uzbrojeniem tych okrętów będzie system torped z napędem rakietowym wyrzeliwanych z wyrzutni systemu Kalibr-NK, uzbrojeniem artyleryjskim – armata A-192M kalibru 130 mm, a za obronę przeciwlotniczą i przeciwrakietową ma odpowiadać system Polimient-Riedut, którego elementy są wspólne z systemem S-350 Witiaż. Zasięg okrętu będzie wynosił 4000 mil morskich, a załogę utworzy maksymalnie 210 marynarzy⁶⁶. Terminowe wejście tych fregat do służby wciąż stoi jednak pod znakiem zapytania, nie tylko ze względu na dotychczasowe trudności (w tym również związane z finansowaniem), ale także z powodu ulokowania części produkcji za granicą – okrętowe turbiny gazowe były produkowane na Ukrainie. Rosja otrzymała tylko dwa silniki do fregat tego typu, co oznacza, że zwodowanie pozostałych będących w produkcji jednostek może się jeszcze opóźnić⁶⁷. Trzeba jednak podkreślić, że w ostatnich latach Rosjanie pracowali nad uniezależnieniem się od ukraińskiej produkcji.

W najbliższych latach Rosjanie będą chcieli wzmocnić swoją flotę szeregiem innych jednostek, takich jak:

- okręty projektu 20380. Pierwsza z tych korwet – „Sowierszennyj” – przeznaczona jest dla Floty Oceanu Spokojnego. Jej maksymalny zasięg to 4000 mil morskich, a autonomiczność wynosi 15 dni. Okręt ma wejść do służby w 2016 r.⁶⁸ Kolejne dwa, które do służby mają wejść w 2018 r., otrzymały nazwy „Rietiwij” i „Strogij”⁶⁹;
- korweta projektu 20382 Tigr, będąca wersją korwety projektu 20380 o zasięgu do 4000 mil i autonomiczności do 30 dni⁷⁰;
- fregaty rakietowe projektu 11356 – dwie jednostki, „Admirał Grigorowicz” i „Admirał Essen”, już weszły do służby, cztery kolejne – „Admirał Makarow”, „Admirał Butakow”,

⁶³ *Ibidem*, s. 88–89.

⁶⁴ *Sriednij razwiedywatielnyj korabl. Projekt 18280*, <http://russianships.info/razvedka/18280.htm>.

⁶⁵ Trzem jednostkom nadano już imiona: „Admirał Flota Kasatonow” (w budowie od 2009 r.), „Admirał Gołowko” (w budowie od 2012 r.), „Admirał Flota Sowieckiego Sojuza Isakow” (w budowie od 2013 r.).

⁶⁶ A. Nitka, *Nowe charty oceanów – fregaty typu Admirał Gorszkow*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 6, s. 88–99. Patrz też: *Sokov on Russian Cruise Missiles*, „Arms Control Wonk”, 25 sierpnia 2015 r., <http://lewis.armscontrolwonk.com/archive/7801/sokov-on-russian-cruise-missiles>.

⁶⁷ A. Sołogub, *Wierfi Siewiero-Zapada zamorozili stroitielstwo 17 korablej na obszczuju summu 227 mlrd rublej*, DP.RU, 16 marca 2015 r., www.dp.ru/a/2015/03/16/Korabli_postojat.

⁶⁸ A. N[itka], *Pierwsza korweta dla Floty Oceanu Spokojnego*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 7, s. 86. Patrz też: *Mnogocelowej storozewoj korabl (korwiet) tipa „Stierieguszczij”*, http://web.archive.org/web/20081224170539/http://www.atrinaflot.narod.ru/2_mainclassships/06_skr_20380/0_20380.htm, *Wojennyje podtwardili sryw srow sdaczi flotu korwietow projekta 20380*, 23 marca 2015 r., <http://flot.com/2015/189243>.

⁶⁹ A. N[itka], *Rosja inwestuje we flotę*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 4, s. 100.

⁷⁰ *Małyj storozewoj korabl (korwiet)*, Ałmaz – Centralnoje Morskoje Konstruktorskoje Biuro, www.almaz-kb.ru/rus/catalogue/20382.php.

„Admirał Istomin” oraz „Admirał Korniłow” – znajdują się w różnych fazach opracowywania. Wszystkie fregaty tego typu będą pływały we Flocie Czarnomorskiej. Mają one zasięg ok. 4800 mil morskich, a ich autonomiczność wynosi 30 dni. Załogę stanowi 180 osób⁷¹. W przypadku jednostek tego typu należy spodziewać się problemów ze zwodowaniem. Z powodu zerwania współpracy zbrojeniowej przez Ukrainę trzy fregaty zbudowane przez kaliningradzką stocznnię Jantar nie otrzymały silników;

- rzeczne kutry uzbrojone projektu 12130ME, których załoga ma liczyć 12 osób, a autonomiczność 6 dni⁷²;
- okręty patrolowe projektu 22160 o autonomiczności do 60 dni i załodze liczącej 20 osób z możliwością powiększenia do 60. Dwie jednostki tego typu, „Wasilij Bykow” i „Dmitrij Rogaczew” znajdują się w fazie budowy⁷³;
- wodoloty patrolowe projektu 133 Antares-RA o zasięgu 350 mil morskich, autonomiczności ok. 5 dni i załodze liczącej 24 marynarzy⁷⁴;
- patrolowce arktyczne przeznaczone do ochrony i monitorowania wód arktycznych (cywilne lodołamacze typu Tundra projektu 8200), zaopatrzenia i wsparcia jednostek tam operujących, transportu ładunków czy uczestniczenia w akcjach ratowniczych. Będzie on zdolny do kruszenia lodu o grubości 1,5 m, jego autonomiczność wyniesie 60 dni, a zasięg do 6000 mil morskich⁷⁵;
- wzorowane na szwedzkich jednostkach Stridsbåt kutry projektu 03160 Raptor i 02510 BK-16. Choć projekty powstały w różnych stoczniach (w Petersburgu i w Moskwie), są dość podobne: zasięg Raptora to 300 mil morskich, jego załoga to 2 osoby plus maks. 20 żołnierzy desantu, natomiast zasięg BK-16 to 400 mil morskich, a jego załoga to 2 osoby plus 19 żołnierzy desantu. Pierwszy z nich będzie mógł rozwinąć prędkość do 48 węzłów, a drugi do 42⁷⁶.

Jednostki te są jednak głównie w fazie projektów bądź budowy i ze względu na kwestie finansowe i konieczność zastępowania importu prace nad nimi mogą się przedłużać lub nawet zostać przerwane.

Kontynuowana jest także produkcja:

- wielozadaniowych⁷⁷ atomowych okrętów podwodnych projektu 885M Jasień-M. Ich główne zadanie to niszczenie okrętów (podwodnych i nawodnych) przeciwnika, dzięki pociskom samosterującym mogą również niszczyć cele położone na lądzie. Jednostki te mogą operować na głębokości do 600 m, ich załoga liczy 93 osoby, a autonomiczność to 100 dni⁷⁸. Okręt o nazwie „Siewierodwinsk” wszedł do służby w czerwcu 2014 r., w budowie są natomiast jednostki: „Kazań”, „Nowosybirsk”, „Krasnojarsk” i „Archangielsk”⁷⁹. Dodać należy, że projekt ten był realizowany od 1993 r.⁸⁰

⁷¹ *Nowyje korabli dla WMF Rossii: stroit' bolsze i bystrieje*, *Wojenno-politiceskoje obozrienije*, 22 czerwca 2013 r., www.belvpo.com/ru/27564.html.

⁷² M. Chała, A. Nitka, *op. cit.*, s. 91.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 92.

⁷⁵ *Ibidem*. Patrz też: *Leningradskij sudostroitelnyj zawod „Piełła” „Wojenno-tiechniceskij sbornik Bastion”*, <http://bastion-karpenko.ru/pella>.

⁷⁶ M. Chała, *Raptor i BK-16, czyli szwedzki pomysł po rosyjsku*, *„Nowa Technika Wojskowa”* 2015, nr 8, s. 94–95.

⁷⁷ Nazywane są również okrętami myśliwskimi.

⁷⁸ *K-560 Siewierodwinsk – projekt 885 „Jasień”*, *zawodskoj nomier 160*, http://submarines.narod.ru/Substory/6_885_560.html.

⁷⁹ A. N[itka], *Rosja inwestuje we flotę*, *„Nowa Technika Wojskowa”* 2015, nr 4, s. 100.

⁸⁰ *K-560 Siewierodwinsk...*, *op. cit.*

- atomowych okrętów podwodnych z napędem atomowym projektu 955 klasy Borej. Ich głębokość operacyjna to 400 m, autonomiczność wynosi 90 dni. Załoga składa się ze 130 osób. Podstawową bronią miały być rakiety Buława (16 dla każdego okrętu), ale wyposażenie w nie okrętów uniemożliwiły liczne problemy związane z tym projektem. Trzy jednostki już oddano⁸¹, trzy kolejne są budowane, a planuje się jeszcze cztery⁸².
- konwencjonalnego okrętu projektu 677 Łada. Jednostka ta ma autonomiczność 45 dni, jej głębokość operacyjna to 250 m, załogę stanowi 35 osób. Podstawowa broń to torpedy 6TA kalibru 533 mm⁸³. W służbie jest jednostka o nazwie „Sankt-Pietierburg”, na ukończeniu jest budowa okrętu o nazwie „Kronstadt”, stępkę natomiast położono pod trzecią jednostkę „Wielikije Łuki”⁸⁴.

Rosja ma za to problemy z budową korwet projektu 20385 i najprawdopodobniej zrezygnuje z nich na rzecz projektu 20386 (przy czym oba są modyfikacjami fregat projektu 20380). Prototypowa jednostka projektu 20385 o nazwie „Griemiaszczij” miała wejść do służby w 2015 r., a jeszcze nie została nawet zwodowana (w budowie jest jeszcze jednostka o nazwie „Prowornyj”). Przyczyną mogą być kwestie finansowe, gdyż produkcja tego okrętu jest dużo droższa niż poprzednika – fregaty projektu 20380. Na kłopoty finansowe nałożyły się też trudności wywołane sankcjami. Korwety projektu 20385 miały otrzymać niemieckie silniki firmy MTU, lecz kontrakt ten zerwano. W silnik został wyposażony jedynie „Griemiaszczij”, przy czym w przyszłości może się okazać, że Rosjanie nie będą w stanie go samodzielnie serwisować⁸⁵. Według planów korwety te, oprócz standardowego wyposażenia, na uzbrojeniu będą miały drony⁸⁶.

Wyzwaniem dla Rosji będzie też stworzenie odpowiedników śmigłowców typu Mistral po zerwaniu kontraktu na dostarczenie dwóch takich jednostek przez Francję⁸⁷. Dowództwo WMF zdecydowało, że zrezygnuje z czterech dużych okrętów desantowych projektu 11711 (pierwszy, „Iwan Grien” wszedł już do służby, program zakończy się zwodowaniem „Piotra Morgunowa”), a zaoszczędzone w ten sposób środki przeznaczy na budowę okrętów desantowych Lawina z ciągłym pokładem lotniczym, który ma być odpowiednikiem Mistrala. Zgodnie z projektem jednostka ta będzie mogła zabrać 50 pojazdów lub 500 żołnierzy oraz 16 śmigłowców (Ka-52K, Ka-29 lub Ka-27). Okręty te mają być uzbrojone m.in. w system przeciwlotniczy Pancyr-M, który nie był wcześniej instalowany na okrętach, oraz w systemy artyleryjskie AK-176M i AK-630M2. Ich załoga będzie się składała z 320 marynarzy, a zasięg to maksymalnie 5000 mil morskich⁸⁸. W fazie projektu znajduje się również mniejszy okręt desantowy – Priboj. Zgodnie z założeniami ma on przewozić sześć śmigłowców, cztery małe kutry projektu 11770M lub dwa projektu 1206M oraz 500 żołnierzy desantu⁸⁹.

Rosyjska flota zmagą się zatem nie tylko z problemami wynikającymi z wieku posiadanego sprzętu, ale również z opóźnieniami w dostawach jednostek zamówionych w ostatnich latach.

⁸¹ „Jurij Dołgorukij” służy we Flocie Północnej, natomiast „Aleksandr Niewskij” i „Władimir Monomach” pływają we Flocie Oceanu Spokojnego.

⁸² *Borei class: Ballistic missile submarine*, „Military-Today”, www.military-today.com/navy/borei_class.htm; *Podwodnyje łodki projekta 955 „Boriej”*, „RIA Nowosti”, http://ria.ru/tags/product_APL_tipa_Borejj.

⁸³ *Nieatomnaja podwodnaja łodka projekta 677 „Łada”*, „Orużyje Otieczestwa”, http://bastion-opk.ru/677_łada.

⁸⁴ A. N[itka], *Rosja inwestuje we flotę*, *op. cit.*, s. 100. Patrz też: Je. Kalinina, L. Frołow, *Tretja nieatomnaja podłodka projekta 677 „Wielikije Łuki” założona w Pietierburgie*, TASS, <http://tass.ru/armiya-i-opk/1839681>.

⁸⁵ A. Sołogub, *op. cit.*

⁸⁶ *Korwiet nowego pokolenija połączit pałubnyj biespiłotnik*, „Fłotprom”, 16 października 2014 r., http://flotprom.ru/news/?ELEMENT_ID=172958.

⁸⁷ Pieniądze, które Francja zwróciła Rosji, zostaną przeznaczone na zakup uzbrojenia dla Sił Zbrojnych FR. Więcej: O. Władyn, *Raszczet po „Mistralam” sostojałsia*, „Niezawisimoje wojennoje obozrienije”, 4 września 2015 r., http://nvo.ng.ru/armament/2015-09-04/1_mistral.html.

⁸⁸ M. Ch[ąła], *Morskie wiadomości z kraju i ze świata*. *Rosyjska Lawina*, „Nowa Technika Wojskowa” 2015, nr 8, s. 79.

⁸⁹ T. Szulc, *Wystawa Armija-2015 w Kubince*, *op. cit.*, s. 25.

Opóźnienia te będą się najprawdopodobniej utrzymywać ze względu na obostrzenia spowodowane sankcjami, zerwanie przez Ukrainę umów o współpracy oraz trudności finansowe, które w najbliższych latach mają dotknąć rosyjski budżet. Aby rosyjskie fabryki były w stanie rozpocząć produkcję, potrzebne będą co najmniej dwa lata i nakłady finansowe w wysokości ok. 10 mld rubli⁹⁰.

Skala długoletnich zaniedbań w zarządzaniu flotą spowodowała jednak, że jednostki wchodzące do służby będą nie tyle zwiększały zdolności bojowe floty, ile wypełniały w nich ogromne luki. Wzmocnione zostaną przede wszystkim Flota Bałtycka i Flota Czarnomorska, a w mniejszym stopniu Flota Północna, Flota Oceanu Spokojnego czy też Flotylla Kaspijska. Działania te pokazują, że – zgodnie z najnowszymi dokumentami strategicznymi takimi jak doktryna wojskowa z grudnia 2014 r. i doktryna morska z lipca 2015 r. – Rosjanie będą konsekwentnie odbudowywać (a z czasem zapewne zwiększać) swój potencjał na Morzu Bałtyckim i Czarnym (tak zwany kierunek atlantycki) oraz w Arktyce.

⁹⁰ A. Sołogub, *op. cit.*

Wnioski

Skala rosyjskich planów wprowadzania do służby nowego uzbrojenia może imponować, niemniej w przypadku najnowszego sprzętu są to ciągle prototypy, które uzbrojeniem standardowym staną się najwcześniej za kilka lat, i to raczej w ograniczonej ilości. Dodatkowo wpływa na to fakt, że rosyjski przemysł zbrojeniowy zmagają się z wyzwaniami takimi jak brak konkurencyjności oraz nadrabianie wieloletnich zaległości, zwłaszcza w dziedzinie elektroniki wojskowej. Kilka lat zajmie również odtworzenie luki pokoleniowej wśród kadry konstrukcyjnej i technicznej oraz zastąpienie komponentów uzbrojenia wcześniej produkowanych za granicą, w tym na Ukrainie, wyrobami krajowymi.

Mimo politycznej woli modernizacji technicznej sił zbrojnych, problemem Rosji może okazać się również brak funduszy, będący konsekwencją kryzysu gospodarczego i spadających cen surowców naturalnych. Wyzwaniem są też zachodnie sankcje, i choć Rosjanie starają się uniezależnić od importu lub ograniczyć go do państw uznawanych za sojuszników bądź partnerskie – jak Białoruś czy niektóre państwa azjatyckie (Chiny) – to wytworzenie zdolności produkcyjnych w tym zakresie także może zająć kilka lat. Rosja nadal zmagają się też z brakiem odpowiednich technologii i niewystarczającymi zdolnościami wytwórczymi, co powoduje, że uruchomienie seryjnej produkcji większości uzbrojenia nastąpi najwcześniej za dwa–trzy lata. Już teraz jest jasne, że wskutek sankcji rosyjski przemysł stoczniowy będzie miał kłopoty z dostarczeniem zamówionych jednostek, zwłaszcza że zdecydowana większość z nich miała być wyposażona w importowane silniki wysokoprężne. Jednocześnie, zmierzając do zapewnienia samowystarczalności w tej dziedzinie, uruchomiono dwa programy celowe: „Narodowa baza technologiczna” oraz „Tworzenie i organizacja produkcji w FR nowej generacji silników wysokoprężnych i ich komponentów”. Tym samym w średniej i długiej perspektywie sankcje dotyczące sfery wojskowej i technologii podwójnego zastosowania mogą stać się mało skutecznym instrumentem, gdyż zmobilizują Rosję do zwiększenia wysiłków w celu produkcji własnego uzbrojenia. Niemniej wyzwaniem pozostanie sfinansowanie prac badawczo-rozwojowych nad nowymi technologiami w tej dziedzinie.

Zagrożeniem dla realizacji programu przebrojenia jest również korupcja, która od lat trapi rosyjski przemysł zbrojeniowy – według niezależnych szacunków obecnie toczy się ok. 190 postępowań w tej sprawie⁹¹. Inne problemy to za duży udział administracji państwowej w procedurach przetargowych oraz zbyt optymistyczne założenia co do czasu wejścia nowego sprzętu do służby – w przypadku myśliwca T-50 przewidziano na to zaledwie cztery lata (w przypadku USA początki programu myśliwca piątej generacji F-22 sięgają 1991 r.).

Także ze względu na drożący sprzęt (m.in. za sprawą słabnącego rubla)⁹² Rosjanie będą musieli przesuwac środki w ramach budżetu, jakim dysponują. Niezagrożona wydaje się modernizacja Wojsk Powietrzno-Kosmicznych oraz Wojsk Rakietowych Strategicznego Przeznaczenia. Stanowią one bowiem podstawę rosyjskiego systemu zarówno w zakresie sił ofensywnych, jak i potencjału odstraszania. Pozostałe rodzaje wojsk, w sytuacji pogłębiającego się kryzysu gospodarczego, będą musiały liczyć się z cięciami środków przeznaczonych nie tylko na zamówienia, ale także na badania nad nowoczesnym uzbrojeniem.

Brak źródeł finansowania przełoży się również na zakres prac nad kolejnym programem przebrojenia na lata 2021–2030⁹³. Niemniej, jeśli w najbliższych latach w Rosji nie nastąpi

⁹¹ I. Safironow, *Biezorużnyje dieńgi*, „Kommersant Włast”, 31 sierpnia 2015 r., www.kommersant.ru/doc/2796116.

⁹² Za drugą partię 48 myśliwców Su-35 rosyjskie MO zapłaciło 100 mld rubli i było to półtora raza więcej, niż wydano na pierwszą dostawę.

⁹³ Więcej: *Gosudarstwiennyje programmy woorużenija Rossijskoj Fiedieracii...*, op. cit., s. 8.

gwałtowne załamanie gospodarcze lub zmiana w polityce władz, państwo to w średniej i długiej perspektywie będzie odzyskiwało swoje zdolności w dziedzinie produkcji zbrojeniowej. Zakrojony na wielką skalę plan przebrożenia może mieć też wpływ na wzrost wydatków obronnych w innych państwach, co w skrajnym wypadku doprowadzi do lokalnych wyścigów zbrojeń. Równocześnie zwiększenie poziomu zbrojeń przez Rosję może wywoływać poczucie zagrożenia zwłaszcza w państwach sąsiednich.

Trzeba też zwrócić uwagę, że Rosjanie, w przeciwieństwie np. do USA, niezbyt się kryją z planami swojego nowego uzbrojenia. Można zatem uznać, że część szeroko opisywanych projektów stanowi element działalności propagandowej, i to niekoniecznie wymierzonej jedynie w swoisty wyścig zbrojeń z państwami NATO, ale także traktowanej jako oferta handlowa dla sojuszników i potencjalnych klientów, takich jak Chiny czy Indie.

Największych inwestycji należy spodziewać się w Wojskach Powietrzno-Kosmicznych i RWSN. Według planów otrzymają one nie tylko nowe rakiety balistyczne, ale także systemy przeciwrakietowe i nowoczesne radarowe systemy ostrzegania o ataku rakietowym. Oznacza to, że Polska, we współpracy z pozostałymi państwami NATO, również powinna wspierać działania zmieniające dotychczasową politykę Sojuszu i służące zwiększeniu możliwości własnej i sojuszniczej obrony antyrakietowej. Rosja będzie się także niezmiennie domagać wycofania się USA z planów rozmieszczenia elementów tarczy antyrakietowej m.in. w Polsce i Rumunii, w związku z podpisaniem porozumienia z Iranem dotyczącego kontroli jego programu atomowego.

Ze względu na wejście nowych jednostek do służby w rosyjskiej Flocie Bałtyckiej, państwa regionu Morza Bałtyckiego powinny zwrócić szczególną uwagę na rozwój rosyjskich zdolności bojowych w tym akwenie. Wskazane jest również zwiększanie skali wspólnych operacji wojskowych na Morzu Bałtyckim, aby nie ograniczały się one jedynie do ćwiczeń „Baltops” i skoordynowanych z nimi lądowych manewrów „Saber Strike”. Przebrożeniu rosyjskich sił zbrojnych będzie towarzyszyła intensyfikacja ćwiczeń wojskowych, a jednym z ich celów ma być testowanie nowych rodzajów uzbrojenia. Członkowie NATO oraz państwa sojusznicze powinny zwrócić szczególną uwagę na scenariusze i zakres manewrów, gdyż mogą one pokazać nie tylko realną wartość bojową nowego sprzętu, ale także charakter i możliwości jego zastosowania w przypadku konfliktu zbrojnego.

Paradoksalnie, dla członków NATO szeroko zakrojony plan rosyjskich zbrojeń będzie oznaczał konieczność zwiększenia współpracy i dostosowania wydatków zbrojeniowych z perspektywy nie tylko pojedynczego kraju, ale również regionu, tym bardziej że każde państwo Europy Środkowej ustępuje Rosji pod względem ilości i niejednokrotnie jakości posiadanego uzbrojenia. W przypadku Polski szczególna nierówność widoczna jest w możliwościach floty działającej na Morzu Bałtyckim. Równocześnie jednak rosyjski potencjał wojskowy pozostaje znacząco mniejszy od potencjału państw NATO. Dlatego Polska, we współpracy m.in. z państwami bałtyckimi, podnosząc kwestię zobowiązań sojuszniczych oraz ustaleń ze szczytu w Walii, nadal powinna zabiegać o stałą obecność wojskową NATO w regionie i wzmocnienie jego wschodniej flanki.

Aneks

Tabela. Nowe rodzaje rosyjskiego uzbrojenia

Rodzaj sił zbrojnych	Nowy sprzęt	Zmodernizowany sprzęt	Uwagi
RWSN	Międzykontynentalna rakiet balistyczna Sarmata		Próby rozpoczęto w 2015 r., wejście do służby planowane jest na 2020.
RWSN	Kolejowe kompleksy Barguzin		W fazie projektu.
RWSN	Rakiet RS-24 Jars		Pierwsza próba odbyła się w 2007 r., wejście do służby nastąpiło w 2011.
RWSN	Rakiet R-26 Rubież		Pierwsza próba odbyła się w 2011 r., planowane wejście do służby w 2016.
WPK	System S-500		Projekt rozpoczął się w 2011 r., planowane wejście do służby w 2016.
WPK		Rakiet 53T6	Próby zmodernizowanej wersji rakiety rozpoczęły się w 2011 r.
WPK	RLS Woroneż-M		Rozpoczęcie produkcji miało miejsce w 2005 r. System wszedł do służby w 2012. Koszt 1 sztuki: 1,5 mld rubli.
WPK	Myśliwiec T-50 (PAK FA)		Pierwszy lot odbył się w 2010 r. Obecnie samolot przechodzi fazę testów. Wejście do służby planowane jest na 2025. Szacunkowy koszt jednostki: 100 mln dol.
WPK		Su-30SM	Samoloty te zostały zamówione w 2012 r., a pierwsze egzemplarze do służby wejdą w 2016. Do 2020 WPK otrzymają 50 takich maszyn.
WPK		Ponaddźwiękowy bombowiec strategiczny Tu-160	Modernizacja mająca na celu m.in. wyposażenie tych samolotów w nowe systemy uzbrojenia i sprzęt radioelektroniczny.
WPK		Ponaddźwiękowy bombowiec strategiczny Tu-160M	Planowane wejście do służby w 2020 r. opóźni się od 3 do 5 lat.
WPK		Bombowiec strategiczny Tu-95MS	Pierwsze samoloty tego typu weszły do służby w latach 2014–2015, kolejne będą wchodzić w 2016 r.
WPK		Bombowiec strategiczny Tu-22M3	Do 2018 r. powinno zostać zmodernizowanych 30 samolotów tego typu.
WPK		Śmigłowiec Mi-28N	Modyfikacja tego śmigłowca weszła do produkcji w 2006 r. W 2010 zawarty został drugi kontrakt na dostawę 97 maszyn tego typu do 2015. Szacowany koszt 1 sztuki: 24 mln dol.

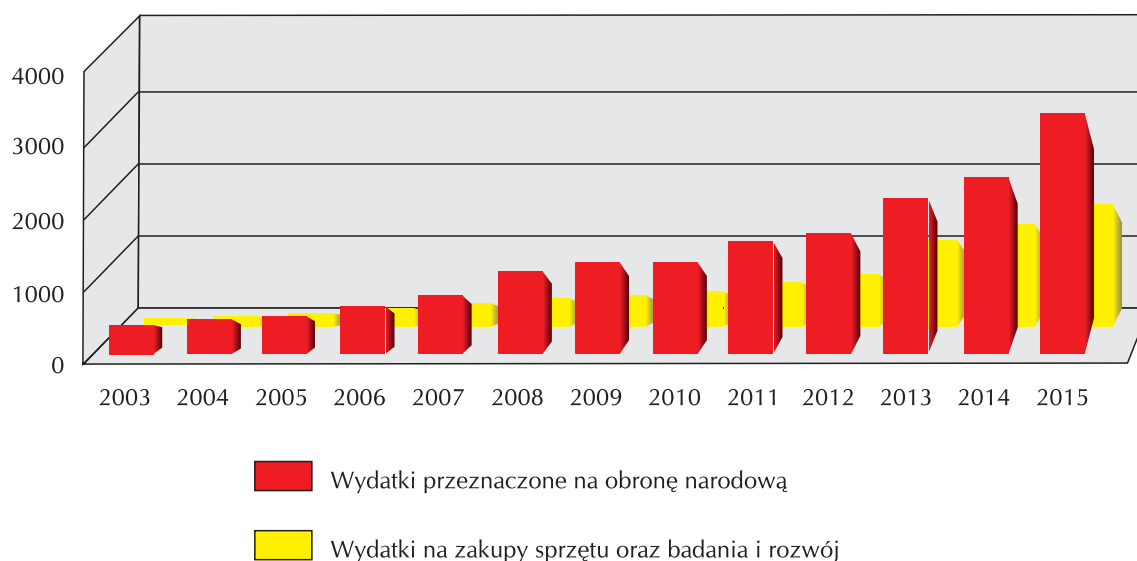
Rodzaj sił zbrojnych	Nowy sprzęt	Zmodernizowany sprzęt	Uwagi
WPK		Śmigłowiec Mi-35M	Produkcję (głównie na eksport) rozpoczęto w 2005 r. Szacowany koszt 1 sztuki: 36 mln dol.
WPK		Samolot transportowy Ił-112W	Decyzja o wznowieniu produkcji zapadła w 2013 r. Pierwszy lot planowany jest na 2016, a wejście do służby w 2018.
WPK	Dron wywiadowczo-szturmowy Czirik		W fazie testów.
WPK	Rakiety manewrujące Ch-101 (konwencjonalna) i Ch-102 (jądrowa) przeznaczone dla bombowców strategicznych Tu-95MS i Tu-160 oraz naddźwiękowego bombowca Tu-22M i bombowca Su-34		Program powstał w 1995 r., pierwsze rakiety weszły do służby w 2013.
WPK	Rakieta manewrująca R-500		Projekt rozpoczęto w 1996 r. (sic!). Rakieta testy przeszła w latach 2007–2008, natomiast do służby weszła w 2009.
WPK/Wojska lądowe		System walki radioelektronicznej Krasucha-4S	Kompleks wszedł do służby w 2012 r.
Wojska lądowe	Czołg T-14, na bazie platformy Armata		Koncepcja łącząca dwa projekty – obiektu 195 i obiektu 640. Wejście pierwszej partii do służby planowane jest na 2016 r. Koszt jednego pojazdu: 250 mln rubli.
Wojska lądowe	Bwp-15, na bazie platformy Armata		Projekt bwp bezpośrednio łączy się z czołgiem T-14. Wejście pierwszej partii do służby planowane jest na 2016 r.
Wojska lądowe	Platforma gasienicowa Kurganec-25		Projekt w fazie testów. Planowane wejście do służby w 2016 r.
Wojska lądowe	Operacyjno-taktyczny kompleks raketowy Iskander		System wszedł do służby w 2006 r.
Wojska lądowe	Bumierang		Projekt rozpoczęto w 2011 r., planowane wejście do służby w 2019.
Wojska lądowe	Koalicja-SW		Projekt rozpoczęto w 2011 r. Od 2013 trwa faza testów.
Wojska lądowe	STS Skorpion-2		Próbna eksploatacja od 2010 r.
Wojska lądowe	Zestawy Wierba		Projekt rozpoczęto w 2011 r., planowane wejście do służby w 2014.
Wojska lądowe	Zestawy TorM2-DT oraz TorM2		Brak danych.
Wojska lądowe	Zestawy Ratnik		Zestawy po raz pierwszy zostały zademonstrowane w 2011 r., pierwsze zestawy siły zbrojne otrzymały w 2015.
Wojska lądowe		System walki radioelektronicznej Borisoglebsk-2	Pierwsze zestawy weszły do służby w 2013 r.
Wojska lądowe	System walki radioelektronicznej Infauna		Pierwsze systemy weszły do służby w 2011 r.

Rodzaj sił zbrojnych	Nowy sprzęt	Zmodernizowany sprzęt	Uwagi
Flota	Rakieta R29-RMU2 Siniewa		Wejście do służby nastąpiło w 2011 r.
Flota	Rakieta R29-RMU2.1 Łajner		Wejście do służby nastąpiło w 2011 r.
Flota	Okręt proj. 23120 Elbrus		Dwuletnie opóźnienie projektu. Pierwszą budowę rozpoczęto w 2013 r. Planowane wejście do służby w 2016.
Flota		Okręt podwodny proj. 636.3 Warszawianka	Wejście do służby w latach 2014–2016. Szacunkowa wartość projektu 300 mln dol. Szacowany koszt 1 sztuki: 300 mln dol.
Flota	Okręt proj. 21820 Diugoń		Projekt rozpoczęto w 2000 r. Planowane wejście do służby w latach 2014–2016.
Flota	Korweta proj. 23370		Wejście do służby w latach 2014–2015.
Flota	Okręt proj. 18280		Zamówiony został w 2004 r., wszedł do służby w 2015.
Flota	Fregata proj. 22350		Pierwsze zamówienie miało miejsce w 2005 r., pierwsza jednostka weszła do służby w 2015. Szacowany koszt 1 sztuki: 20 mld rubli.
Flota	Okręt proj. 20380		Pierwszą budowę rozpoczęto w 2001 r., pierwsza jednostka weszła do służby w 2008. Szacowany koszt 1 sztuki: 7,5 mld rubli.
Flota	Okręt proj. 20382		Dotychczas wersja eksportowa okrętów proj. 20380. Szacowany koszt 1 sztuki: 10 mld rubli.
Flota	Fregata proj. 11356		Budowa trwa od 2010 r., pierwsza jednostka weszła do służby w 2015, kolejnych pięć jest w budowie. Szacowany koszt 1 sztuki: 13 mld rubli.
Flota	Rzeczny kuter proj. 12130 ME		W fazie projektu.
Flota	Okręt proj. 22160		W budowie od 2014 r.
Flota		Wodolot proj. 133	
Flota	Cywilny lodołamacz typu Tundra proj. 8200		W fazie projektu.
Flota	Kuter proj. 03160 oraz 02510		W fazie projektu.
Flota	Okręt proj. 855 Jasień		Pierwsza budowa rozpoczęła się w 1993 r. (sic!). Pierwsza jednostka weszła do służby w 2014, wejście kolejnych planowane jest na lata 2016–2020. Szacunkowa wartość jednostki: 47 mld rubli.
Flota	Okręt proj. 955 Borej		Pierwsza budowa rozpoczęła się w 1996 r. Pierwsza jednostka weszła do służby w 2013. Szacunkowa wartość jednostki: 713 mln dol.

Rodzaj sił zbrojnych	Nowy sprzęt	Zmodernizowany sprzęt	Uwagi
Flota	Okręt proj. 677 Łada		Pierwsza budowa rozpoczęła się w 1997 r. Pierwsza jednostka weszła do służby w 2010.
Flota	Korweta proj. 20385		Pierwsza budowa rozpoczęła się w 2012 r. Pierwsza jednostka ma wejść do służby w 2016. Pierwsza jednostka kosztowała ok. 10 mld rubli.
Flota	Okręt proj. 11711		Pierwsza budowa rozpoczęła się w 2004 r. Pierwsza jednostka weszła do służby w 2015.
Flota	Okręt Lawina		Projekt
Flota	Okręt Priboj		Projekt.
Flota	Śmigłowiec Ka-52K		Zamówienie zostało złożone w 2012 r. Śmigłowce weszły do służby w 2014.
Flota		Śmigłowiec pokładowy wczesnego ostrzegania Ka-31R	Zamówienie zostało złożone w 2008 r. Śmigłowce weszły do służby w 2012.
Flota		Wielozadaniowy myśliwiec czwartego pokolenia bazowania pokładowego MiG-29KR	Zamówienie zostało złożone w 2012 r. 10 myśliwców tego typu weszło do służby w 2015.
Flota		Wielozadaniowy dwumiejscowy myśliwiec czwartej generacji bazowania pokładowego MiG-29KUB	Zamówienie zostało złożone w 2012 r. Cztery myśliwce tego typu weszły do służby w 2015.
Flota		Samolot przeciwokrętowy Ił-38SD	Celem modernizacji jest przedłużenie resursu tych maszyn o 10–15 lat.
Flota		Samolot przeciwokrętowy Ił-38N	28 zmodernizowanych maszyn wejdzie do służby do 2020 r.
Flota	Brzegowy kompleks rakietowy Bastion		Wszedł do służby w 2010 r.

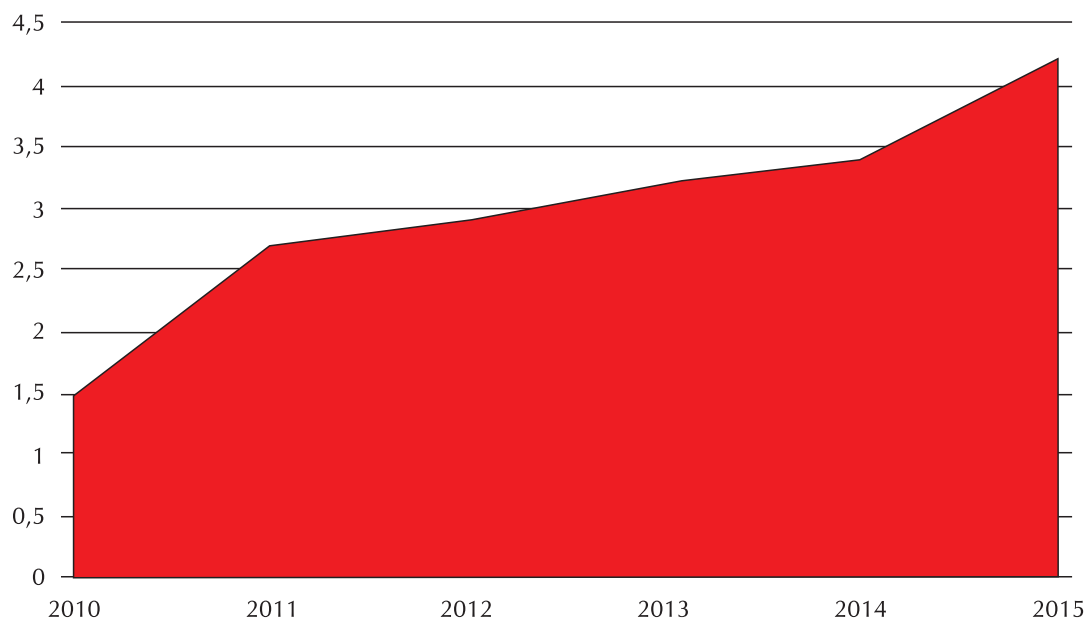
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 1. Dynamika wydatków wojskowych w latach 2003–2015 w mld rubli

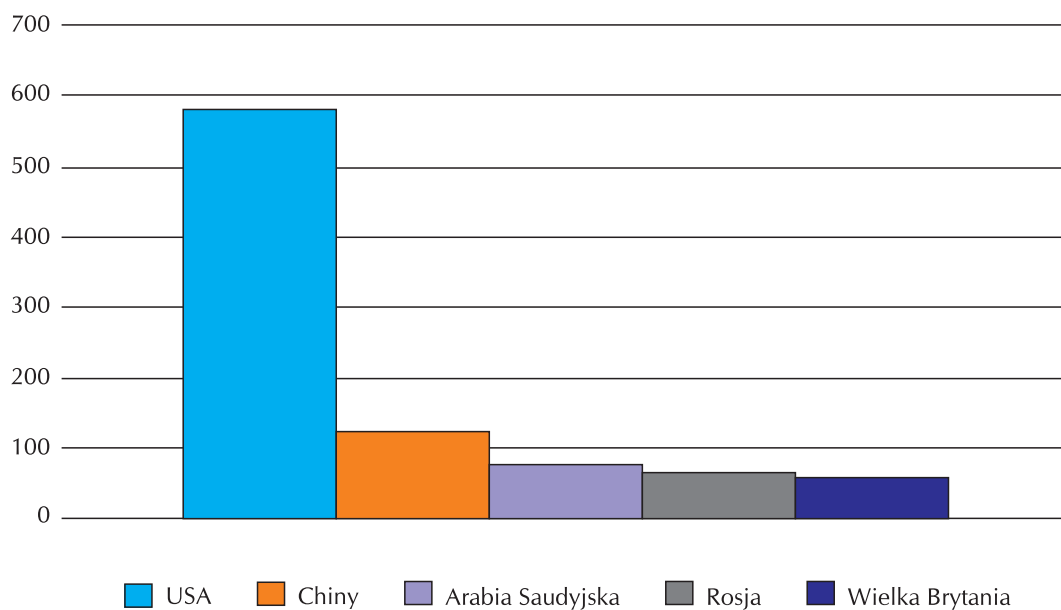
Źródło: Gosudarstwiennyje programmy woorużenija Rossijskoj Fiedieracii: problemy ispołnienija i potencjał optimizacii. Analitczeskij dokład, Centr analiza strategij i tiechnologij, 2015, www.cast.ru/files/Report_CAST.pdf, s. 12.

Wykres 2. Udział wydatków na obronność w PKB Rosji w latach 2010–2015 w proc.

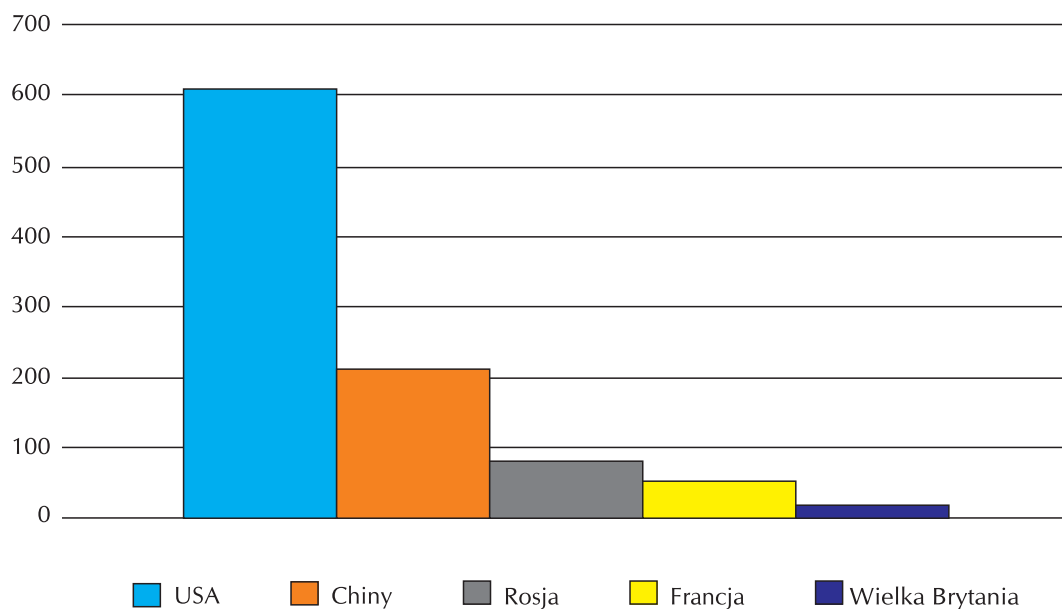
Źródło: Gosudarstwiennyje programmy woorużenija Rossijskoj Fiedieracii: problemy ispołnienija i potencjał optimizacii. Analitczeskij dokład, Centr analiza strategij i tiechnologij, 2015, www.cast.ru/files/Report_CAST.pdf, s. 14.

Wykres 3. Pięć państw z największym budżetem obronnym w 2014 r. wg źródeł rosyjskich

Źródło: Gosudarstwiennye programmy woorużenija Rossijskoj Fiedieracii: problemy ispołnienija i potencjał optimizacii. Analiticeskij dokład, Centr analiza strategij i tiechnołodij, 2015, www.cast.ru/files/Report_CAST.pdf, s. 16.

Wykres 4. Pięć państw z największym budżetem obronnym w 2014 r. wg źródeł zachodnich

Źródło: SIPRI Military Expenditure Database, www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/milex_database.

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM) jest jednym z najważniejszych think tanków w Europie Środkowej i Wschodniej. Sytuując się pomiędzy światem polityki a niezależną analizą, PISM zapewnia wsparcie decydom i dyplomatom, inicjuje publiczną debatę ekspercką oraz upowszechnia wiedzę o współczesnych stosunkach międzynarodowych.

Działalności PISM przyświeca przekonanie, że proces podejmowania decyzji na arenie międzynarodowej powinien się opierać w jak największym stopniu na wiedzy płynącej z rzetelnych i wiarygodnych badań. PISM realizuje własne i międzynarodowe projekty badawcze, przygotowuje raporty i analizy oraz współpracuje z instytucjami o podobnym profilu na świecie.